

Vipavski glas

št. 39

Srečno

1997

letnik XI

december '96

Dočakali smo mi ta sveti večer,
 iz srca vam vošim vsem skupej naprej,
 de bi čakali več lejt,
 de bi pršli sm spejt.
 (kolednica iz Vipave)

Nagrobna plošča iz 3. stol. v katakombah sv. Priscile v Rimu: Marija z detetom v naročju, za njo moška postava (sv. Jožef, pastir ali prerok), zvezda, trije modri z darovi

Dragi bralci - krajani!

Zelo hitro se približuje zaključek leta 1996 in še preden se bomo dvakrat obrnili, bomo že odštevali sekunde in prešli v novo leto, ki bo šestico zamenjalo s sedmico. Prav je, da zato napravimo inventuro za tekoče leto, da ugotovimo, kje smo uspeli, česa nismo dokončali in napravimo črto čez slabe odločitve. Kar je dobrega, prenesimo v novo leto, česar nismo dokončali - temu dajmo prostor v naslednjem letu, slabosti pa pozabimo in jih ne ponovimo.

Tako razmišljamo v Svetu krajevne skupnosti in vam preko našega časopisa želimo, da bi bilo leto, ki se nam približuje, tako, kot si ga vsak izmed nas želi: zdravo, uspešno, ustvarjalno in veselo; da bi bili otroci uspešni v šoli, da bi mladi imeli delo, ki bi ga z veseljem opravljali, da bi bili staršem v veselje in ponos; da bi si sosedje med seboj čimbolj pomagali in se spoštovali; da ne bi pozabili na bolnike in jih obiskovali ter jim pomagali.

Š temi željami se obračamo ob bližajočih se božičnih in novoletnih praznikih na vse krajane Vipave, Zemono in Nanosa, vse Vipavce, ki živijo v drugih krajih Slovenije ali zunaj države, in vse tiste, ki so kakorkoli povezani z našim krajem.

Vsem skupaj pa tudi čestitamo ob 26. decembru - dnevu samostojnosti.

Svet krajevne skupnosti Vipava
 in uredniški odbor VG

NASTANEK IN RAZVOJ DENARJA

Pračlovek je dobil v svoji bližnji okolici vse, kar je potreboval za preživetje. V južnih predelih je živel na prostem in ni potreboval strehe nad glavo, v severnejših pa je živel v skalnih duplinah. Človeški rod se je širil in potrebe po hrani, oblačilih, pozneje po orodju in orožju so postajale vse večje. Dotedanji način preživetja z nabiranjem sadežev in lovom je prešel na

Keltski kovanec, srebrnik, tip Larisa, jezdec z vejo, iz dobe okrog 150 - 50 pr. n. š.

primitivno poljedelstvo in živinorejo. Za obdelavo zemlje, lov in obrambo je bilo potrebno izdelovati orodje in orožje; tako so naši predniki postali izdelovalci raznih predmetov. Zatem je nastopila potreba po **menjavi** pridelkov in izdelanih predmetov. Ta menjava je potekala med ljudstvom dolga tisočletja. Prvi, ki so menjavo izdelkov in blaga zamenjali z denarjem - ali **iznašli denar** - so bili **Lidijci** v Mali Aziji. Ti so v VII. stoletju pr. n. š. pričeli izdelovati denar. Posnemali so jih Grki in od tod se je denar širil v Evropo in Azijo. **Denar je torej nadomestil menjavo blaga.** Obstajajo tudi dokazi, da so Kitajci poznali denar že nekaj časa prej kot drugod, a v drugačni obliki. Povsem verjetno pa je, da so Lidijci začeli prvi izdelovati denar, ki je **po uporabni obliki ustrežal za trgovanje doma in na tujem.**

Prvi denar je bil ovalne in nato okrogle

oblike, na njem so bili upodobljeni simboli, živali, božanstva in za tem vladarji. Sprva so bili novci grobo izdelani, grški denar pa nam kaže razvoj umetnosti od pričetka do najvišje stopnje razvoja kovanja. Lahko tudi trdimo, da je kvaliteta izdelave rimskega denarja iz starega veka prekašala celo srednjeveške izdelovalce.

V Makedoniji so pod Filipom in Aleksandrom letno izdelali na stotisoče kovancev iz dragih kovin. Za kovanje tega denarja, zlatih staterjev in srebrnih tetradrahov, so potrebovali ogromne količine srebra in zlata. Ta denar so uporabljali širom po Evropi, Aziji in Afriki in najdbe nam pričajo (pri nas Most na Soči), da je bil v obtoku tudi pri nas.

Dolgo je krožil na našem ozemlju rimski denar, to nam potrjujejo številne najdbe raznovrstnih novcev iz raznih dob: 1. **prvotni preprosti novci**, 2. **novci rimske republike** in 3. **novci rimskega cesarstva.**

Prva doba sega do 3. st. pr. n. š., takrat so kovali bronaste novce, na prednji strani so bili liki bogov, na zadnji pa je bila po večini ladja. Njihovo vrednost spoznamo na averzu po glavih bogov: „AS“ ima upodobljeno glavo boga Janusa (tehta 12 unč ali 272,88 gr.), „SEMIS“ Saturna (6 unč), „TRIENS“ Minerve (4 unče),

Keltski srebrni kovanec iz dobe okrog 100 pr. n. š.

„KVADRANS“ Herkula (3 unče), „SEKSTANS“ Merkurja (2 unči) in „UNCIA“ Belone. Vrednost lahko ocenimo tudi po pikah, vsaka pika predstavlja dvanajstinko asa ali unčo. Unča je najnižja denarna enota Rimljanov, približno štirikrat

56 let star. Odtlej pa vse do konca rimskega imperija so Rimljani kovali denar z vladarjevo glavo na averzu. Na novcih so vladarji kdaj upodobili tudi svoje žene, otroke ali sorodnike. Na reverzu je navadno lik božanstva; na novcih so občasno prikazani

Náš prvi kovanec, jubilejni srebrnik, izdan 1985. leta v Jugoslaviji z napisom samo v slovenščini

težja od najmanjše enote keltskega drobiža, kovanega pri nas v Celju. Razlika pa je v vrednosti kovine, rimski drobiž iz prve dobe je namreč iz brona, keltski pa iz srebra.

Druga doba - V rimski republiki so pričeli izdelovati novce tudi iz drugih kovin, najprej iz srebra, pozneje tudi iz zlata; bronasti novci služijo le kot drobiž. Na novcih še vedno niso upodobljeni vladarji, marveč božanstva, bojni vozovi z dvovprego ali štirivprego - kvadrigo.

z božanstvi.

V slovenskem jeziku rabimo besedo denar, ki izvira iz rimskih časov. Rimljani so dolga stoletja imeli denarno enoto srebrnega denarja, imenovanega „DENARIUS“. Po naselitvi v naše kraje v VI. in VII. st., so naši predniki sprejeli od Rimljanov tudi besedo denar (denarius) in ta nam je ostala do današnjih dni.

Posebne oblike denarja so kovali po raznih deželah v Aziji. Kot primer: v Vietnamu tudi pomembni dogodki iz njihovega življenja oz. dogodki, ki so se zgodili za časa njihovega vladanja. V času vladanja Julija Cezarja so pričeli kovati novce z najvišjo vrednostjo: iz zlata „AUREUS“, iz srebra „DENARIUS“ ter nižje enote iz brona „SESTERTIUS“ in druge. Rimljani so uporabljali v 3. st. pr. n. š. masivni štirioglati denar, težak od 1000 - 1500 gramov in tudi še večje teže. Na tem denarju so bile

Kronsko-dinarski kovač za deset dinarjev ali 40 kron, izdalo finančno ministrstvo Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Na spodnji levi in desni strani je državni grb, ki predstavlja SHS, spodnji del grba ponazarja Slovenijo s popačenim grbom polmeseца in šesterokrake zvezdice

Tretja doba - V dobi rimskega imperialnega denarja so se liki na novcih spremenili. Med prvimi vladarji, ki so svoj lik upodobili na novcih, je bil Julij Cezar (44 - 12), umrl

upodobljene živali, kot vol, krava, slon in druge. Te nenavadne oblike in teže denarja so imeli v obtoku še takrat, ko so imeli lažje in bolj praktične kovane okrogle novce

srebrne štirioglate palice z napisi na vseh šestih straneh, na Kitajskem z okroglo ali s štirioglato luknjico na sredini, na Japonskem in v Koreji prav tako z okroglo luknjico na sredini, v Jemenu novce petero- in šesterokotne oblike. V Turčiji, Izraelu in Libiji vidimo novce z zunanjim robom vogalne oblike in tudi v Evropi dobimo primere, kot v Veliki Britaniji, dvanajstvogalne penije, z okroglo luknjico v sredini pa v Belgiji, na Danskem, v Franciji in drugod.

Predvojna Kraljevina Jugoslavija pa za temi posebnimi oblikami novcev ni hotela zaostajati, in tako je 1938. leta kovala 25-parski kovanec z luknjico na sredini. Ta kovanec je prišel tudi v naš ljudski rek, da še danes slišimo: "Ne zaslužiš niti prebite pare", ali pa: "Nimaš v žepu niti prebite pare".

V zadnjem času izdelujejo novce povečini okrogle oblike zaradi manjše obrabe kovine; so dokaj praktični za štetje in shranjevanje v denarnico. Prav tako v novejšem času tiskajo za večje vrednosti papirnate bankovce (banknote), drobiž pa so kovanci iz raznovrstnih manjvrednih kovin. Pri tem so

Stodinarski bankovec Kraljevine SHS (Srbov, Hrvatov, Slovencev) v izdaji 1920. leta. Na desni strani spodaj predstavlja Slovenijo polmesec s tremi zvezdicami

bili Švedi. Danes si ne moremo več zamišljati poslovanja brez bankovcev, vrednostnih papirjev in bančništva.

Prvi denar na našem ozemlju je poznalo že avtohtono prebivalstvo: Iliri in pozneje Kelti. Ko so Rimljani zasedli naše kraje, je prišel v obtok njihov denar. Vsak rimski vladar, ki je zasedel prestol, je kaj hitro poskrbel, da je prišel v obtok njegov denar in da je bil na averzu njegov lik. Te rimske novce je bilo najti sem in tja po naših krajih in ni še dolgo tega, ko so jih našli v središču Ajdovščine. Tudi v Vipavi, na prostoru, kjer danes stoji zdravstveni dom, so pri kopanju temeljev našli večje število starih rimskih novcev - pravi zaklad.

Podrobnosti o tej najdbi mi niso znane.

Pozneje so bili pri nas v obtoku srednjeveški novci, ki so jih kovale razne kovnice. Tu je krožil več stoletij avstrijski denar, nekaj let pa celo Napoleonov, ki je bil kovan v Italiji.

Posebej zanimiv je denar goriške grofije, goriški sold, ki je bil kovan za Goriško in Gradiško od 18. do 19. stoletja, kamor je tedaj spadala tudi naša vipavska stran. To ime denarja sold

(soud) se je marsikje pri nas ohranilo do danes. Imate soude (imate denar), nimaš soudov (nimaš denarja) in podobno. Ti kovanci so bili vredni 1/2, 1, 2 in 5 soldov. Med zasedbo Italije po 1. svetovni vojni so bile pri nas v obtoku lire in centesimi. V

Na averzu bankovca je besedilo: Gospodarska banka za Istro, Reko in Slovensko Primorje, napisano v hrvaščini, slovenščini in italijanščini

izjeme spominski novci, ki so običajno tudi iz plemenitih kovin.

Vsestranski razvoj gospodarstva je v prometu uporabljal čedalje večje količine denarja, tako je v zadnjih stoletjih prišlo do tiskanja papirnatega denarja ali bankovcev. Prvi so

drugi vojni so partizani izdali bankovce, slovenski denar, kar je bil edinstven primer v okupirani (nemški) Evropi. Druga stran, pod pokroviteljstvom Nemcev, pa je izdala v takojmenovani Ljubljanski pokrajini denar, bankovce za 1/2, 1, 2, 5, 10, 50, 100, 500 in 1000 lir. Na eni strani je bil napis v

leta naš prvi slovenski denar - tolar in stotine.

Prvi, in do takrat edini slovenski denar, srebrni kovanec za 500 din, je bil izdan 1985. leta v Jugoslaviji, v jubilejni seriji Planica z napisom samo v slovenskem jeziku. Po osamosvojitvi Slovenije smo dobili svoj

redni, lastni denar. Na kovancih je v prvi izdaji 1992. leta upodobljena favna, od človeške ribice za deset stotinov, sove za dvajset, naše čebele kranjske sivke za 50 stotinov, ribe za en tolar, lastovice za dva in kozoroga za pet tolarjev. Na bankovcih so upodobljeni naši veliki možje in žena, slikarka-umetnica, na bankovcu za pet tisoč tolarjev. Poleg redne izdaje kovancev je pri nas izšla že tudi cela vrsta jubilejnih kovancev.

Franc Cerovšek

Reverz bankovca, VUJA (Vojna uprava jugoslovanske armade), bankovec za tisoč jugolir izdan 1945. leta: obdobje po drugi vojni do priključitve k Jugoslaviji

slovenskem jeziku, na drugi pa v nemščini. Po drugi svetovni vojni smo imeli jugolire, ki so bile v obtoku do priključitve k Jugoslaviji. Za tem smo dobili dinarje in pare, ki so krožili pri nas vse do osamosvojitve. Končno smo dobili 1992.

Viri:

- Slovenska poljudnoznanstvena knjižnica Svet
- Katalog jugoslovanskih novcev
- Vsi posnetki so iz zbirke avtorja članka

VIPAVA IN VIPAVCI V OGLEDALU BLEIWEISOVIH NOVIC

Prvo nadaljevanje

Še zmerom smo v letu 1845, v katerem je hvaležni vitez Anton Lavrin dal spraviti k večnemu počitku v egiptovska sarkofaga kosti svojih pokojnih staršev, kar je bilo ponatisnjeno v prejšnji številki Vipavskega glasa. Novice so na dan srede 29. kozoperska in 5. listopada tistega leta v listih 44 in 45 obširno poročale tudi o velikem in nenavadnem dogodku v Logu pri Vipavi. Prepustimo jim besedo:

Veličašno cerkvenovojaško obhajanje v Ipavski dolini 16. Kozoperska.

Po želji in ukazu velavniga c. k. petiga huzarskiga regimenta smo praznovali 16. dan

Kozoperska pri Devici Marii v Logu pod Ipavo veliko in nenavadno obhajanje, ki je nam živo v spomin poklicalo srečen čas, v katerim so zedinjeni evropejski narodi moč Napoljona, francozkiga Cesarja, ki se je nepremagljiviga menil, spodkopali, in na večno razdjali.

3. dan Kozoperska v letu 1813 - ravno na roženkranske nedelje dan - so pobiti in revni ostanjki francozke, malo tednov popred na 70,000 mož bahavno oznanjene vojne, kakor tatje pred ne velikimi trumami avstrijskih, pa junaških vojakov skozi našo dolino bežali, in jo deleč doli na Talijansko potegnili. Takó so bili vsi Francozje iz naše domovine, pred ko v 40 dneh po začetni vojski, pometeni, in prišli smo bili zopet k našimu osrečenju in

oveselenju pod oblast nikdar pozabljeniga Očeta, presvetliga Cesarja Franca.

Ravno tisti dan se je tudi Pavel Rostaz, množen konjik imenovaniga petiga huzarskega regimenta, blizo Ložke cerkve v hudi hudi zdražbi zoper poslednjo sovražnikovo stražo s posebno pričnostjo duha in junakoserčnostjo takó možato obnašal, de prijatli in neprijatli so se nad njim zavzeli, dokler ga niso zadnjič Francozje že hudo ranjeniga in na tleh ležečiga gnusno umorili.

Junaka slavna smert je šla še isti dan od ust do ust po dolini; teržanje, prvi to zvedši, so ga z veliko častjo pri Ložki cerkvi pokopali, in večkrat ponovljeno nadgrobje veriliga konjika in njega slavno imé je prebivavcam Ipavske doline do donašnjiga dne vedno v častitim spominu ostalo.

Hvale vreden peti huzarski regiment, ki na Milanskim stanuje, in kteriga večí ali manjši trume so že večkrat memo groba svojiga veriliga tovariša popotvale, je sklenil, svojiga junaškiga sina Pavla Rostaza slavno imé tudi prihodnim rodovam v spominu ohraniti, in mu iz tega namena častiven spominik na grob postaviti. Vojaki tega regimenta so z veseljem k ti napravi pripomogli, in dali so narediti iz terdiga kamna 5 in pol čevljev visoko podobo huzarja, stoječo na 4 čevlje visokim, okroglim podnožji, podpertim s potrebnim podzidjem, in previdenim s spodobnim železnim oklepam. Napis oznanuje po ogersko in nemško njega slavno imé in junaškoserčne dela. Gospod Karl Seppenhoffer, Goriški rojak in c. k. oficir kneza Leopoldoviga peškiga regimenta, je spominik mojstrovsko izdelal, ki je prvo kamnato delo njegovih rok, zgol speljano iz goreče ljubezni do domovine in do vojaške časti. Tudi postavljenje spomnika in vse dela pri tem sta dva vojaka opravila. Spominšina je postavljena na tistim mostu, kjer je bil junak zakopan; šest do osem sežnjev od cerkve, in ki tri od ceste.

K prazničnemu posvečenju tega - Ipavski dolini za večno draziga - spomina je bil 16. dan Kozoperska izvoljen. V imeni in namesto pohvaljeniga petiga huzarskiga regimenta, ste prišle iz Gorice pred ta dan o poldne dve tovaršii c. k. primorskonárodniga kneza Leopoldoviga peškiga regimenta z mnogo družimi gospodi oficirji, z banderam in celo muziko v Ipávo. Desiravno so še le 14. Kozoperska na

večer v Ipávi zvedili, de bo že 16. dan to opravilo, ste vender velavna kantonska komisija in častita tehantija vsiga k vrednimu obhajanji preskerbele. Veliko velavne gospóde iz cele okolice, in mnogo družih ljudi je k temu opravilo vkupej prišlo.

Ob enajstih zjutrej so častiti gospod Juri Grabrijan, Ipavski fajmošter in tehant, med streženjem svojih gospodov obhodnikov, velko mašo po mertvih imeli, pri kateri je bilo slišati med orgljanjem perve pevce iz Gorice; vojaki pa nastavljeni pred cerkvijo so pri sv. evangeli in povzdigovanji s strelanjem molili.

Po dokončanih biljah so gospod Matija Vertovc, Št. Vidški fajmošter, po želji vojaškiga poglavarja, kér so vsi pričijoči oficirji in vojaki slovenšino razumeli, nasledni nagovor v slovenskim jeziku izustili: Visoko Veljavni!

„Spomin obhajamo visokoserčniga konjika, kteri je pred 32 leti junaške smerti tukaj umerl. Nam, ki smo tisti čas že v šestim letu duhovno pastirstvo v dolini opravljali, in ravno tisti dan slave polno smert junaka zvedili, naj bo dovoljeno, današnje praznično cerkveno opravilo visokiga pomena z kratkim nagovorom skleniti.

3. dan Kozoperska 1813 je bil celi Ipavski dolini večniga spominstva vredni dan, ob kterim je bilo nam - rešenim iz rk sovražnika - pripušeno iz celih pers dihati, očitno veseliti in srečne čislati se, de so nas bili presvitli avstrijsanski Cesar Franc otéli, in vnovič pod Svoje vse osrečljivo vladarstvo spraviti.

Ravno tisti dan je tudi danes hvaleni Pavl Rostaz, množen konjik veljavniga c. k. petiga regimenta, mlad, verl in upa poln mož - sin žlahtnoserčniga in jakiga ogerskiga naroda, kteri je omahovani sedež Marije Terezije podpiral, in ki si v poslednjih časih močno prizadeva, po modrih kmetijskih, obertniških in kupčijskih postavah visokeji stopnjo blažnosti doseči - tukajle na cesti, blizo te hiše božje v čverstim in premažnim kresanji z zopernikovo zadnjo stražo, svojo žlahtno kri prelil, in iz pokoršine do Cesarja in za rešenje naše drage domovine, svojo dušo junakoserčno pustil.

Berž ko so bili Ipavci - kteri so se ob tistih zlo nevarnih časih z gorečo ljubeznijo do milostljiviga Cesarja Franca in svoje domovine obnašali - zaliga junaka slavno smert iz ust eškadrinskih gospodov ofocorjev

in drugih njegovih tovarišev zaslišali, so z enim duham poskerbeli, njegovo lepo smert s kristjanskim pogrebom počastiti, in so na hitro narejenim znamenju njegovo ime vnukam v spomin zročili.

Gospod baron Gramont, ki so takrat pri ravno tistih huzarjih njegov korporal bili, in pred devet letmi stotnik Brodsko - mejaškiga regimenta v Ipavi stanovali, so bili dali za svoje stroške spominšino Pavlu Rostazu, svojimu nekdanjimu tovaršu v regimentu, kteriga junakoserčnosti so sami priča bili, ponoviti, jo z celo svojo kompanijo na tem mestu po vojaški šegi počastiti in s posebno prazničnim cerkvenim obhajanjem posvetiti.

Danes bomo pa, Visoko Častiti! na ravno tistim svetim mestu slavni junakoserčnosti Pavla Rostaza novi in stanovitiši spominik posvetili, kteriga so mu - svojimu nekdanjimu tovaršu - vsi udje od perviga do zadnjiga častitiga c. k. petiga huzarskiga regimenta omislili. Kakor regimenta jakimu sinu, bo letá krasni spominik tudi vsim njegovim tovaršam, ki so mu ga postavili, v veliko veliko čast; kar pa njegovo veljavo še veliko viši povzdigne, je, de ga ni navaden kamnarski podobodél, ampak c. k. oficir verle avstrijske vojne iz terdiga kamna umetno izdelal, in podobi práv primejen duh vdihnil. [...]

Po dokončanim nagovoru so še Goriški gospodje pevci lepo pesem „Junaka spanje“ práv čversto brez orgljanja zapeli. Na to so več časa popred iskopane in v spodobni tružici spravljene kosti Pavla Rostaza iz cerkve med spremljenjem vojaške častivne straže na to mesto prenesli, spominik blagoslovili in potem tružico s kostmi pod-nj v pokopališe položili. Zadnjič je praznično oblečena vojašna, ki se je nasproti cerkvi in spominšini nastavila, letí po svojih šegah trikrat vklonila, in jo s trojnim streljanjem in z muziko počastila. [...]

Vsi gospodje oficirji so bili h sklepu od gospoda grofa Lantirja na kosilo povabljeni, kér so zdravico presvitlimu Cesarju Ferdinandu, po tem veljavnimu petimu huzarskimu regimentu, celi verli cesarsko kraljevi vojni in še drugim napivali. Na večer je lepa vojaška muzika na plesišu v Tábri pričijočo gospôdo k veselimu plesu združila.

Bolj veljavna množica kantonske komisije je nahitrana toliko denarja zložila, de so iz

njega množni vojaki oba dni svoje pričijočnosti v Ipavi, z mesam, rajžem in vinam gostovani bili.

Fotografija Rostazovega spomenika v Logu iz leta 1901

Po dveh zanimivih in obširnih poročilih v Novicah v letu 1845 sledi za Vipavo "sušno" leto 1846, v katerem le 29. malega srpana v enem samem stavku povejo, da so "24. dan tega mesca Ipavke že veliko grozdja v Ljubljano na prodaj prinesle". Tudi naslednje leto ni bilo glede novic iz Vipave nič boljše. Omembe vredna je šele kratka vest z dne 8. sušca leta 1848, list 10, ki pod naslovom Novice iz Ipave posredno poroča o tamkajšnjem kulturnem dogodku:

V 18. ilirskem listu beremo, de so v Ipavi o letašnjim pustu že dvakrat slovensko komedijo "Županova Micka" igrali, in de se pripravljajo, ondašnje prijatle domačiga jezika tudi s komedijo "Matiček se ženi" razveseliti." [...]

Tistega leta so Novice v 44. listu 1. listopada v rubriki Zmes objavile še zanimivo etimološko razglabljanje nekega J. Podrebernickega o izvoru in pravilni pisavi imena Vipave oz. Vipavskega trga:

(*Lipava ne Vipava ali Ipava*). Po moji misli je bolj práv *Lipava*, kakor *Ipava* in po nemškutarsko *Wippach*, ali kakor nekteri, ki terdo neukretno izreko ljubijo, pišejo *Wipbach*, kar je vas spakedrana beseda. In kér si slovenšina močno na noge pomaga, nam je skerbeti, de bomo tudi spakedrane iména mest, tergov, vasí i. t. d. olikali in od nemškutarije opilili, zakaj kolikor imén je s končnico - ah, postavim *Wippach*, *Vellach*, *Görjach*, *Seirach* i. t. d.. so od nemčanov popačene. V *Lipavskem* tergu, od kteriga je tudi vsa dolina sploh imé dobila, so gotovo že od nekdej Slovenci prebivali, torej so mu tudi slovensko imé dali. Kaj pa poméni beseda *Ipava* ali *Wippach*? - jez ne vém, in mende nihče ne práv. In gotovo prvi tukajšni prebivavci svoje sêlo niso tako imanovali, ampak narberžej: *Lipava*, kakor *Gorenci* še zdaj sploh pravijo: *Lipavski terg*, *Lipava*, *Lipavsko vino*, *Lipavci*. Le to popolnoma slovensko imé so bili svojimu sêlu dali: ali od Slovincam svetiga drevesa *lipa*, morde jih je dosti tam rastlo (brez kterih še zdaj ni) ali pa od reke, kteri se še zdaj tudi *Ipava* pravi, ktera ravno v tergu na več krajih iz pod *Nánôsa* izvira, in zna biti, de so nekdej le tem izvirkam *Lipe* rekli, saj en majhen izvir se še zde *Lipica* imenuje. Kako se je pa iz besede *Lipava* *L* izgubil in *Ipava* postala, lahko razkažem. Slovenci so imeli, in še imajo navado, ne le na koncu ampak dostikrat tudi v začetku besede čerko l kakor v izrekvati, tako postavim pravijo marsikteri namesti *Loka* - *Voka*, namesti *Luka* - *Vuka*, namesti *Ljubljana* - *Viblana* - *Iblana*, namesti *lonc* - *vonc*, in tako so tudi zrekli namest *Lipava* - *Vipava*? Slovenc pa ljubi gladko tekoče govorjenje. Če ga je kdo vprašal: kje si bil, ali kam greš? bi mu bil mogel odgovoriti: sim bil v *Vipavi*, ali grem v *Vipavo*; to de drugi v mu je že pretrdo jezik vezal, zatorej je le rekel: v *Ipavi*, v *Ipavo* in tako so se navadili; čerki l. in v pa ste se zgubile.

V pisarnicah pri gospóski se je pisalo veči del le po nemško, zatorej so si nemškutarji prizadevali, tudi slovenske iména, kolikor mogoče, ponemčiti. Tako je namčon tukaj vprašal (če je še znal práv barati?): kako se v tem tergu i. t. d. tukaj pravi, in so mu odgovorili namesti v *Lipah* ali pri *Lipah* so rekli v *Vipah*, in berž je začel *Wippach*, in kar je kancelija povzela, je bilo, kakor z žebljem perbito. Je prišel nemčon

kam drugam, ali kak drug, je spet vprašal: kako se pravi tukaj? in zaslišal je: postavim v *Žirih*, also, je djal, *Seirah*; - v zgornjih *Gorjah* - also: *Obergörjach*; - v *Javorjah* - also - *Afferjach* i. t. d. Take gerde nemškutarske popake nam je tedej pri slovenskih imenih opiliti, in čiste, gladke spet v navado vpeljati

J. Podrebernicki.

Letnik 1849 je spet preskočil *Vipavo*, zato pa je bila pogosteje zastopana v *Novicah* 1850. leta. Prvi prispevek o *Vipavi* je bil objavljen v 28. listu 10. malega srpana in je oznanjal, da so v *Vipavskem* trgu izvolili župana in njegove svetovalce. (Ker je bil skoraj v celoti že objavljen v 31. številki *Vipavskega glasa* decembra 1994, ga na tem mestu ne bomo ponavljali.) Novici o ustanovitvi nove "srenje" je že v naslednjem, 29. listu z dne 17. malega srpana sledila še vest o vpeljavi nove sodnije v *Vipavi*:

Iz Vipave 9. julija 1850.

Kakor drugod smo tudi tukej 1. dan t. m. slovesno obhajali vpeljanje nove sodnije. Vedno bo ta slovesni dan vsim pričijočim v spominu ostal! „Novice“ so že tudi naznanile vstanovitev *Vipavske srenje* na vstavni podlagi osnovane, in zares tudi ta dan je bil slovesno obhajan. Po dokončanih opravilih je bilo gostovanje pri tukajšnjim okrajnim poglavarju g. baronu *Šmidburgu*.

Danes dopoldan ob 9. uri pa smo tukaj imeli že prvo javno (očitno) ravnanje v kazenskih pravgah po novi postavi. Sodba je bila zastran pregrehe zoper telesno varnost po §. 183. II. razdelka kazenske knjige. Toženi je bil na 3 dni v ječo obsojen. - To očitno ravnanje je pričam in poslušavcam močno dopadlo, in pri razhodu po dokončani pravdi se je slišal med njimi pogovor: „To je lepo! tako je prav!“

Začetik javniga ravnanja v kazenskih pravgah je tedej storjen, in zopet smo eno imenitno stopnjo v vstavnih naredbah naprej stopili.

28. velikega srpana (avgusta) istega leta je iz *Vipave* sledila vest, podpisana samo z začetnico J., ki je na kratko obveščala bralstvo o praznovanju cesarjevega rojstnega dne, marširanju številnega vojaštva skozi trg in o obetih za letino:

Iz Vipave 19. avgusta.

Včeraj smo tukaj rojstni dan Njih Veličanstva našiga cara **Franca Jožefa I.** slovesno obhajali, od raniga jutra do pozne noči. Bog daj, da bi se ta veseli dan še mnogo mnogokrat ponovil! Od 1. prosenca t. l. do današnjega dne je skozi Vipavo 33,000 vojakov deloma iz Talijanskiga, deloma v Talijansko maširalo, in tako ni skoraj dneva, da bi vojaškiga prehoda ne imeli. - Letina tukaj prav lepó kaže, posebno turšica in vinska terta obilni in izverstni sad obetate. Perve smokve (fige) so bile od pomladniga mraza pozeble, družih bo dovolj. Tudi hrušk je dovolj; družiga sadja pa srednje mere. J.

V rubriki *Novičar iz slovenskih krajev* sta 18. kimovca (septembra) sledili še dve novički, ki s svojima naslovoma (prvi se glasi *Iz Vipave* in je podpisan z začetnico V. - kar morda pomeni Vipavec, drugi tik za njim pa *Iz Ipave*) ponazarjata takratno zmedo v pisanju imena našega kraja:

Iz Vipave. Turšica bo letas pri nas prav bogat pridelk dala; slaběji se pa letina za vino kaže, zato ker vreme zaderžuje, de grojzdje le počasi zori. Stare zaloge vina, so pri nas kakor tudi v Gorici popolnoma pošle, kamor so iz Laškiga že veliko tavžent veder vina dopeljali.

V.

Iz Ipave. Ne le samo v Šembidu nad Ipavo, ampak tudi vse druge šole Ipavske doline, namreč: v Ipavskemu Tergu, v Šturji in v Černim verhu so vredne velike pohvale. Tudi od teh 3 imenovanih šol, tako dobro duhovni, kakor tudi učenci so se letas per očitnim izpraševanju s svojimi pridnimi učenci prav dobro obnašali; - tode mi jih ne povzdiguje tako pregnano, kakor se v "Novicah" bere, de jih po nekterih družih krajih povzdigujejo.

Ipavci.

Izbral Božidar Premrl

Opombe:

Znak /.../ pomeni izpuščeno besedilo.

Opombe k prispevku *Veličastno cerkvenovojaško obhajanje v Ipavski dolini ... v 44. in 45. listu, 1845.*

1. C. k. pomeni cesarsko kraljevi
2. Pričnost duha = prisebnost
3. Previden = oskrbljen, opremljen
4. Železen oklep = železna ograja
5. Fajmošter = župnik
6. Tehant = dekan
7. Blažnost = blaginja
8. Zopernik = sovražnik
9. Ud = pripadnik, član
10. Podobodel = podobar, kipar

Opomba k prispevku *Lipava ne Vipava ali Ipava:*

1. J. Podrebernicki je nedvomno psevdonim, ki označuje pisca iz kraja pod Rebrnicami, po vsej verjetnosti iz takratnega Št. Vida ali morda z Lozic.

VIPAVSKA OHCET NEKDAJ II.

Moj sestavek pod gornjim naslovom je bil objavljen v VG št. 38 brez virov, iz katerih sem črpala snov za predstavitev tega starega običaja. Zato svoje pisanje dopolnujem z razlago virov, kar je tudi prav in pošteno. Podatke za podroben opis "Vipavske ohceti nekdaaj" sem zbiral kar nekaj časa. Najprej sem zapisovala stara imena in izraze, da ne bi šli v pozabo. Pri starejših občanih Vipave in Dupelj sem iskala in si zapisovala stara ustna izročila o tem dogodku, kolikor je pač kdo še vedel (g. Lelija Rehar - Sancin, Dora Seljak, Ivan Poníž, Jožefa Hrovatin iz Dupelj in drugi). Nekaj sem zapisala tudi iz

Voz z nevestino balo - fotografija 1985

pripovedovanja očetove tete Micke Bajc (roj. 1879), ki mi je o tem pripovedovala pri nas doma leta 1959. Od pisnih virov sem uporabila Javorov list, glasilo učencev OŠ "Jože Lemut - Saša" Col, leto 9, št. 2, šolsko leto 1986/87 "Kako smo se ženili" in opis poroke v Zborniku Podnanos - Šentvid 1996. Pogovor med taščo in nevesto ob sprejemu na ženinov dom sem našla v zapuščini pok. Anice Preprostove (1912 - 1989), dolgoletne učiteljice in prosvetne delavke v Vipavi, ki je letos prejela posmrtno občinsko priznanje občine Vipava za delo na kulturnem področju. Pok. Anica je ta prizor sama napisala in ga tudi režirala na prošnjo TV Slovenija I. Prizor je bil sneman direktno za TV oddajo "Pod lipo" v Tabru v Dornberku leta 1985. Takrat smo to uprizorili: oče ali tast je bil Jože Kalc ml., nevesto je zaigrala Nadja Rodman, ženina Toni Hrovatin, sama pa sem bila tašča. Že isto leto jeseni smo tudi pod vodstvom pok. Anice Preprostove organizirali in predstavili prevoz nevestine bale s konjsko vprego z vsemi podrobnostmi, ki so potrebne za ta cerimonial, in za to dobili najvišje priznanje organizatorja prireditve "Vipavska trgatev 1985". Pri organizaciji so sodelovale vipavske žene in je požela veliko občudovanja. Balo smo nakladali na "Drejdlnovem borjaču". Nakladali smo jo na "tvlac", vprego je vodil g. Rafael Premrl iz Tabra,

harmonikaš pa je bil z Lozic. Poročili smo ženina Janka Rodmana in nevesto Natašo Božič iz Vipave. V poročnem sprevodu je sodelovalo veliko Vipavcev, oblečenih v stara oblačila. Prava škoda, da to ni bilo v celoti

Svatje v sprevodu

posneto. Ohranilo se je le nekaj fotografij. Tako, vsi ti viri so mi pomagali oblikovati približno podobo vipavske ohceti ali poroke. Sedaj je zapisana in morda bo komu še prav prišla, če ne drugače, vsaj na odrskih deskah. Vsem mojim pripovedovalcem, lepa hvala!

Magda Rodman

P.S. Pravilni podnapis pod poročno sliko je brez "roj. PREMERSTEIN". (VG št. 38)

Tako je v pesmi Ivan Malavašič opisal kmečko ohcet:

KMEČKA OH CET

*V vetru zibljejo se mlaji,
skupaj zbrana je vsa vas;
v hiši, z venci okrašeni,
joče deklica na glas,
saj bo morala od doma
z njim, ki ljubi ga zvesto;
danes ženka bo postala,
ker želela je tako!*

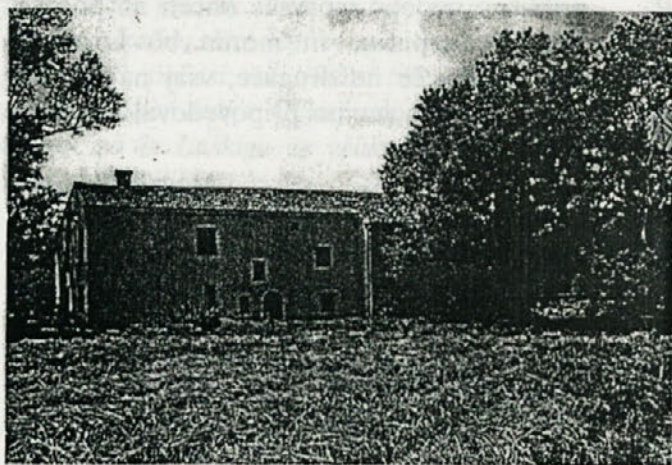
*Zvonovi pri fari slovesno pojo,
ko svatje veseli iz cerkve gredo.
Zdaj se nevesta nič več ne solzi,
za roko se ženina trdno drži.
In vriskajo svatje kar duša jim da,
vso noč bodo peli iz vsega srca;
a godci veseli igrali za ples,
za šalo in smeh poskrbeli vmes!*

*Fantje cesto zagradijo,
ko sprevoz od doma gre;
da bi kar zastonj jo dali,
to zgoditi se ne sme!
Ženin plača, se zahvali,
da ji vsak je bil kot brat
in mu niso nagajali
ko je hodil vasovat.*

ŽIVCEVEGA MLINA IN NAJSTAREJŠE VODNE ŽAGE NA SLOVENSKEM NI VEČ!

Mlinarstvo je prav gotovo ena izmed najstarejših dejavnosti človeškega rodu. Med pridelki iz žita je moka že od davnih časov osnova za vrsto živil. Znano je, da so že staroselci pred antiko mleli žita na najrazličnejše načine, na primer s tolkači, med dvema kamnoma ali s primitivnimi žrmljami, to je z ročnimi kamnitimi mlini... V Evropi so mlinarsko tehniko začeli posodabljati Rimljani. Poleg ročnih mlinov so začeli uveljavljati tudi mline na živalski in vodni pogon. Prvi mlini na vodni pogon so se pojavili v 1. stoletju pred našim štetjem v hribovitih predelih Male Azije. Zgodovinski viri dokazujejo visoko tehniško raven takratnih mlinskih obratov že v času cesarja Avgusta; na navpičnih oseh so imeli spodaj pritrjena vodoravna pogonska kolesa z lopaticami, podobna vodnim turbinam, in pri vrhu mlinske kamne.

Poslopje nekdanje Živceve domačije ob potoku Močilniku pri Mančah julija 1996

Še nekaj o zgodovini

Zaradi sorazmerno visoke produktivnosti so vodni mlini začeli izpodrivati druge načine pogona. V 4. stoletju našega štetja so že postavljali vodne mline na Renu in potem so se razširili po vsej Evropi. Mlinarska obrt se je, seveda, nadaljevala v srednjem veku. Uveljavilo se je že več vrst pogona, na primer turški tip, ki zaradi svoje preprostosti ni uporabljal zobatega prenosnega kolesja. Iz 11. stoletja so ohranjeni podatki o beneških mlinih, ki so izkoriščali moč bibavice, medtem ko se je

drugod po Evropi razširil prenos z zobatim kolesjem, poznan kot nemški tip mlina. Neposreden prenos s pogonskega kolesa na mlinsko kolo, na isti osi, brez prenosnega zobatega kolesja, namreč zahteva precejšen vodni padec in pretok za potrebno število obratov mlinskega kamna. Mline na veter pa so v Evropo menda prinesli križarji, saj jih Rimljani ne omenjajo, medtem ko so jih poznali Arabci.

Na Slovenskem se je uveljavil nemški tip mlina. Ko je cesar Franc Jožef II. odpravil grajski monopol nad krčmami in mlini, se je mlinska obrt hitro razmahnila. Podjetnejši kmetje, ki so imeli posest ob vodnih tokovih, so gradili manjše mline za svoje potrebe, pa tudi večje, da so z njimi dopolnili dohodke kmetij. Sposobni mojster, marsikje kar mlinar sam, je izbral mesto za postavitev mlina, naredil načrt zanj in ga tudi sam zgradil. V njegovo gradnjo je vložil stoletne izkušnje, ki so se prenašale iz roda v rod, vedenje o naravi vodnega toka, vsakdo pa je dodal še kaj svojega. Tako so se razvile najraznovrstnejše različice nemškega tipa pogona.

Konec potočnega mlinarstva sta pravzaprav prinesli šele obe svetovni vojni. Marsikje so tedaj morali opustiti pridelavo žit, medtem ko so večji pridelovalci začeli mleti zrno v industrijskih mlinih. Dokončen propad mlinarstva pri nas je povzročila obvezna oddaja žit po drugi svetovni vojni, ki je nasploh prekinila tradicionalne

načina poslovanja. Mline so začeli opuščati in mlajša generacija je v njih videla le nedonosne ostanke preteklosti. Stari mlinarji so pomrli, jezov in rek ni nihče več vzdrževal, mlinsko kolesje in mlinski kamni so se ustavili. Danes le redkokje še srečamo delujoč vodni mlin. Ohranjeni so le še kot spomin na nekdanj cvetoče mlinarsko obdobje.

Zgodovina vodnih žag je veliko manj pestra od zgodovine vodnih mlinov. Pojavile so se mnogo pozneje, kar kaže, da jih ljudje niso potrebovali tako nujno kot so potrebovali mline. Pač pa hrani zgodovina dokaze o antičnih in še starejših žagah... Ohranjena

je tehniška risba za žago na vodni pogon iz leta 1245, ki jo je narisal francoski arhitekt Villard de Honnecourt. Njegova žaga ima, prav tako kot mlin, za pogon vodno kolo z lopaticami...

Pročelje severozahodnega dela Živceve domačije, ki jo obnavljajo Simoničevi iz Ljubljane

V naših krajih je žagarstvo staro najbrž toliko, kot je stara naša industrija. Razvijalo se je z njo in izboljševalo s tehničnimi izpopolnitvami strojev za obdelavo lesa. Sprva je bil obseg te dejavnosti le tolikšen, kolikor je industrija potrebovala rezanega lesa, in lesna industrija - v širšem pomenu besede - je vzniknila ter rasla na našem lesnem bogastvu ob plovnihih rekah Savi, Savinji in Dravi... Ker Kras ni bogat z vodnimi viri, niti ni bil v prejšnjih stoletjih bogat z gozdovi, se kraške žage niso razvile v večje industrijske obrate, ampak so služile, podobno kot vodni mlini, bolj domači uporabi.

Lega Živcevega mlina in žage

Živceva mlin in žago ob potoku Močilniku pri Mančah, na nadmorski višini 117 metrov, dva kilometra južno od Vipave, sem si izbrala za seminarsko delo, ker so lastniki severnega dela domačije sedaj moji znanci Simoničevi iz Ljubljane. Domačija me je s svojo arhitekturo in lego nadvse prevzela... Domačija z mlinom in žago so, kot kažejo nekatere, sicer drzne in nepreverjene hipoteze, povezani z najbolj daljno preteklostjo Vipavske doline. V knjigi Postojinsko okrajno glavarstvo iz leta 1889 najdemo Gradišče kot podobčino Vipave. Že takrat so opozarjali na zgodovinsko izročilo kraških gradišč, ki so po trditvah prof. Alfonza Mullerja, nastala v času zatona

Rimskega cesarstva... In vipavsko Gradišče sega v čas pred Rimljani, zato je v arheološki karti Slovenije označeno kot prazgodovinsko najdišče, naseljeno v času Keltov ali celo prej. Enako je tudi Vipava poznana kot arheološki kraj, ki je preživel različna zgodovinska obdobja. Mimo je vodila pot rimskim legijam, ki so se pomikale proti severu. Ista pot je odigrala pomembno vlogo med velikim preseljevanjem narodov. Nudila pa je tudi lahek dostop Turkom na njihovih osvajalskih pohodih v te kraje.

Vasica Manče je leta 1889 spadala pod vas Goče in je štela komaj kakšnih trideset hiš. In tu nekje naj bi se začela zgodovina Živcevega mlina oziroma mlina in žage!

Beseda Manče, kakor jo razlagajo poznavalci, je latinskega porekla in naj bi prvotno pomenila "mansio, mansionis", kar pomeni: ostajanje; bivanje; prenočišče; stanovanje; odpočitek.

Znano je, da je skozi te kraje potekala rimska cesta: Bukovica-Ajdovščina-Podkraj-Hrušica-Gornji Logatec-Vrhnika-Brezovica-Ljubljana (Emona)-Trojane-Celje-Ptuj. To je bila glavna prometna žila, ki je čez naše kraje povezovala Rim z Dunajem. Poleg glavne ceste so bile še lokalne poti, ki pa jih ni mogoče več zaslediti na nobenem zemljevidu. Podraški župnik **Otmár Črnilogar** omenja domnevo o tako imenovani vikalni poti (latinsko "vicus, -i", kar pomeni vas, naselje), ki naj bi se od glavne rimske ceste odcepila pri Vrtovinu in naj bi potekala čez Vipavo, mimo Novakovega mlina do Živcevega mlina ter čez Močilnik v Šembid (sedanji Podnanos) ter odtod naprej na Razdrto. S tem pa je mogoče povezati latinsko besedo mansio, ki pomeni ostajanje, počitek pred napornim vzponom. Kajti velika verjetnost je, da je stalo na kraju Živcevega mlina že v rimskem času stalno prenočišče, kjer so popotniki, trgovci in vojaki napojili svoje konje, si oddahnili in se okrepčali pred vzponom na Razdrto. S tem pa je mogoče povezati latinsko besedo mansio, ki pomeni ostajanje, počitek pred napornim vzponom. Kajti velika verjetnost je, da je stalo na kraju Živcevega mlina že v rimskem času stalno prenočišče, kjer so popotniki, trgovci in vojaki napojili svoje konje, si oddahnili in se okrepčali pred vzponom na

Razdrto. In prav zanimivo je, da še nihče ni raziskal ozadja take hipoteze ter jo potrdil ali ovrgel, saj je Živcev mlin vendar pod spomeniškim varstvom!

Da je bilo to območje res sečišče pomembnih poti v različnih obdobjih naše zgodovine, dokazuje tudi poznejša jamborna pot, ki je vodila s Pohorja, kjer so sekali velike smreke za ladijske jambore ali jadrnike, do Tržaškega zaliva. Uporabljali so jo do okrog leta 1850, do uveljavitve parnega stroja.

Najprej žaga in pozneje mlin

Živcev mlin so si v zgodovini lastile kar tri občine. Najprej je spadal pod Gradišče, potem k Mančam in šele v novjšem času pod Vipavo... Če so navedbe o tamkajšnjem rimskem počivališču zgolj domneve, pa je dokazljiv nastanek žage na vodni pogon v prvem zapisu iz leta 1477. Franjo Sgerm piše, da sta jo pred 515 leti (sedaj pred 523 leti! - op. ur.) ob Močilniku zgradila Tomass Indija in Jorglean Streit (F. Sgerm, Najstarejši žagi na vodni pogon na bivšem Kranjskem, revija Les, 1988, št. 3, 4, Ljubljana).

Postavitev žage smiselno sovпада z dvema zaporednima turškima vpadoma na Kranjsko in Koroško v letih 1475 in 1476, ko je bila oropani in požgani deželi takoj potrebna večja količina gradbenega lesa, desk in lat za obnovo stanovanjskih hiš in gospodarskih poslopij. Prav ta potreba je verjetno spodbudila odločna moža Indijo in Streita, da sta združila znanje in sredstva ter ob Močilniku postavila žago. In zanesljivo je morala za njeno lego in zgraditev vipavska gospoščina izdati ustrezno dovoljenje.

Ne vemo, od kod sta investitorja dobila vzorec za žago in kdo jo je zgradil. Možno, da je vzorec oziroma načrt zanjo prinesel kak potujoči tesarski mojster iz Benečije ali Furlanije. V takem primeru bi žago lahko uvrstili med prave žage venecijanke; tudi zato, ker je bila zgrajena pred letom 1480, ko je Leonardo da Vinci v Firencah odkril žago na neposreden vodni pogon, imenovano firenčanko.

Leta 1480 sta Indija in Streit žago prodala vipavskemu tržanu Tripparju, ki si je ob žagi postavil tudi hišo. Zanj je plačeval

po 12 šilingov letnih dajatev, medtem ko je za žago plačeval letno pol marke (30 šilingov) dajatev. To kaže na njen velik gospodarski pomen. In bil je pravi podjetnež, saj je žagal v njej kar dvajset let ter vsako leto razžagal med 100 in 150 kubičnimi metri obeljene hlodovine.

Tripparjeva naslednika kot lastnika žage ni mogoče ugotoviti, saj ne žaga in ne mlin v terezijanskem katastru iz leta 1753 nista imenovana, medtem ko za jožefinski kataster

Z buldožerjem zravnani jugozahodni del Živceve domačije, kjer so še pred nekaj leti samevali ostanki najstarejše žage na vodni pogon na Slovenskem

iz leta 1787 za Vipavo in St. Vid v Arhivu Slovenije pravijo, da je izgubljen. Zato je natančen položaj žage in drugih poslopij prvič prikazan v mapah franciscejskega katastra iz leta 1822 za k.o. Vipava. V protokolu stavbnih parcel je pod številko 305 vpisan kot lastnik kmet Franc Živic iz Manč št. 1, v koloni o namembnosti stavb pa je vpisano "stanovanjsko poslopje z mlinom in žago". Žaga je na karti vrisana kot samostojno poslopje, ločeno od drugih poslopij, na levem bregu kanala. Na desni obali kanala pa je vrisano stanovanjsko poslopje z mogočnim gospodarskim poslopjem, na katero se pravokotno naslanja mlin...

Zadnji lastnik žage je bil Franc Živic, žagar in mlinar ter kmet z Gradišča, KS Vipava. Žaga je obratovala do leta 1975, za domače potrebe še do leta 1980, potem je obstala...

Mlin je bil zgrajen mnogo pozneje kot žaga in je mlel do leta 1970. Kdo in kdaj ga je postavil in kakšna je bila njegova prvotna vloga za okoliške kraje, žal ni znano, ker so katastri o tem izgubljeni ali

nepopolni. Po razpoložljivih podatkih se da sklepati, da je po svojem ustroju spadal med mline na korce in pod tip mlina na zgornjo vodo.

Živceva kmetija je imela poleg vloge žage in pozneje mlina tudi funkcijo čisto navadne kmetije. Za širše kraško območje so bile prvotno značilne velike domačije, ki so se šele pozneje notranje drobile. Veliki areali ali površine so bili potrebni zaradi takratnega načina kmetovanja. Velike površine domačije

Ostanki lesenega pogonskega mehanizma Živceve žage

je zahtevala tudi ovčereja oziroma reja drobnice, ki so jo začeli opuščati šele konec prejšnjega stoletja... Tako je sprednji del Živceve domačije verjetno živel svoje življenje, neodvisno od žagarskega obrata. Imela je prostore za hlev, pokrit borjač ali bolj točno veliko lopo, svoje gospodarsko poslopje, delavnico. Skratka vse, kar ima običajna kmetija.

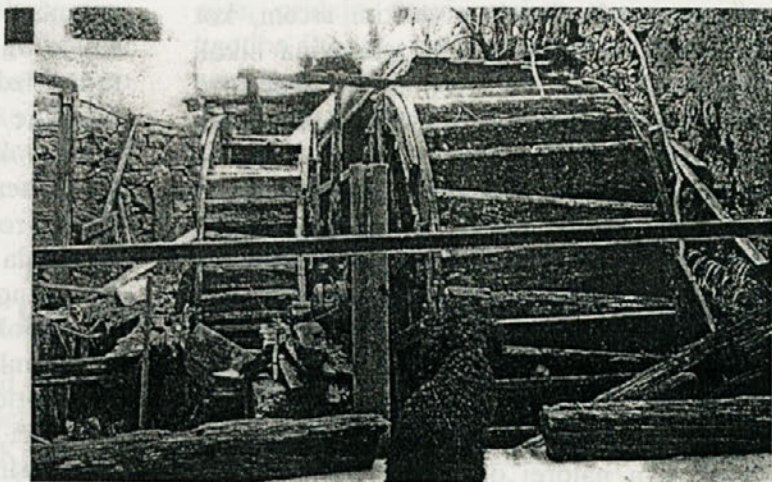
Obstaja domneva, da je prvotna stavba zavzemala prostor sedanje kuhinje, saj ima sedanja kuhinja vhod iz pokritega borjača ali velike lope skozi kamnit portal in zazidano okno na borjač. Letnice na kuhinjskem portalu ni, medtem ko je nad glavnim vhodom v pokriti borjač v kamniti portal vklesano leto 1834, kar lahko pomeni dvojje: da je bil tistega leta zgrajen ves sprednji del hiše ali da je bil takrat le pokrit prvotno klasični, nepokrit borjač in postal velika lopa.

Vsa opisana domačija ob Močilniku je bila last rodbine Živic kar dvesto let, vendar

zaradi velike površine lastniki poslopij niso zmogli ustrezno vzdrževati. Zato so sprednjo polovico domačije leta 1961 prodali Felcu, ta pa jo je leta 1976 prodal družini Simonič iz Ljubljane.

Sklepne misli

Ko sem izbrala Živcev mlin za temo svoje seminarske naloge, nisem slutila, da bom naletela na zajetno in neraziskano arhitekturno in tehniško dediščino. Osupnilo me je tudi, da so mi na takratnem Zavodu za spomeniško varstvo v Novi Gorici odsvetovali, da bi Živcevega mlin izbrala za nalogo. Objekt je sicer zavarovan kot kulturni spomenik, vendar pod najnižjo oznako (C), kar ga varuje le kot objekt, čeprav je bil prav ta objekt najstarejša vodna žaga na Slovenskem, ki je obratovala pol tisočletja (503 leta) in bila nared za žaganje še leta 1980. Prava sramota za zavod in za občino Vipava pa je, da sta dopustila tak kulturni spomenik propasti. Najti ga je mogoče le na zemljevidu kulturnih spomenikov Slovenije pod najširšo oznako "etnološki spomenik vseh vrst". Medtem ko so Simoničevi svoj del domačije obnovili in uredili v prijetno bivališče, je drugi del domačije delno porušen in delno preurejen, vodni kanal za pogonska kolesa zasut, ostanke lesenih pogonskih koles in prenosnih mehanizmov pa so zmetali na kup ob rob nastalega dvorišča. Tako danes Živcevega mlina ali točneje najstarejše vodne

Pogonski kolesi Živceve žage leta 1982. Obratovala je do leta 1975, uporabna pa je bila še nekaj časa...

žage na Slovenskem ni več. O tem mogočem spomeniku slovenske tehniške kulture pričajo samo še omenjeni ostanki. In še ti bodo kmalu izginili, če med tem že niso!

Kako prav ima dr. Nace Šumi v eseju Krasu zvoní (Goriški letnik, 1985/87), ko je zapisal, da nas za varovanje in prenovó Krasa ter vso drugó ljudsko stavbno dediščino čaka orjaška naloga: vzgojiti ljudi že od mladih nog tako, da bodo videli in spoštovali vrednote naših prednikov ter s tako širokimi

razgledi potrjevali svojo splošno humanistično razgledanost..!

(Objavljeno v reviji Kras)

Grušenjka Zorn

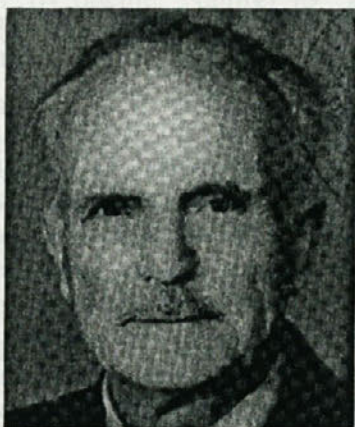
šudentka 4. letnika

etnologije in zgodovine

na Filozofski fakulteti v Ljubljani

PREDSTAVLJAMO VAM

ŽIVELI SO MED NAMI - ALI SMO JIH POZNALI?

1908 -1995

Kdo med Vipavci ni poznal Mirka - Bogomirja Polanca s Hriba. Ni bil niti znanstvenik niti junak niti pesnik in ne bogataš, da bi se o njem pisalo. Bil je preprost mali človek z velikim srcem, kot jih je veliko, in o katerih zgodovina nikoli ne govori. Tiho in skromno je živel med nami vse do pozne starosti, ko ga je bolezen utrgala iz naše sredine.

V Vipavo je prišel tik pred drugo svetovno vojno iz rodne Otlice in si tu ustvaril družino. Med vojno so ga, kot mnoge primorske fante, odpeljali na prisilno delo v Nemčijo, kjer je vse do konca vojne delal v rudniku rjavega premoga v Sudetih, v današnji Češki. Skozi ta rudnik so med vojno šli tudi desettisoči ruskih jetnikov, ki so jih tam najprej do konca izčrpali, nato pa poslali v uničevalna taborišča. Po vojni je nekaj let delal na žagi bratov Lutman v Vipavi (po podržavljenju je bil to obrat Lipe iz Ajdovščine) kot hloдар. Leta 1951 se je zaposlil v vipavski in nato šempetrski bolnici, kjer je kot težak in kurjač delal vse do upokojitve.

Tisti, ki so mu bili blizu, so poznali njegovo

veliko ljubezen do lesa in gozdov. Vedno je kaj žagal, tesal, dolbel in skobljal, zlasti še, ko se je upokojil in se je tako laže posvetil svojemu hobiju. Prenekatera lopata, vile, kramp, sekira in drugo orodje so dobili pri njem nov ročaj. Kmetje so mu nosili svoje brezzobe in polomljene grablje, da jim jih je pokrpal še pred košnjo. V strmini Nanosa za hišo je skrbno izbiral primeren les in ta se je pod njegovimi spretnimi rokami pretvarjal v najrazličnejše koristne izdelke. Najraje je izdeloval grablje, ki še danes pridno služijo na marsikateri kmetiji v Vipavi ter bližnji in daljnji okolici. Nekaj primerkov jih je zašlo celo daleč na Švedsko, kot zanimivost slovenske ljudske ustvarjalnosti. Glavno orodje pri izdelavi grabelj mu je bil "fouč", s katerim je natančno obdelal vsak zob, lok in ročaj. Ko je bil še bolj pri močeh, se je poskusil tudi v izdelavi značilnih primorskih "karet", ki jih je moderniziral - imele so gumijasta kolesa, kot so narekovale zahteve časa. Kljub temu, da je vsak lesen del zanje izdelal ročno, in je izdelava vsake "karete" zahtevala precej časa, jih je kar nekaj dobilo nove gospodarje po vipavskih vaseh. Le malokdo pa je vedel, da je bil Mirko nekoč mlekar. Po odsluženju vojske je leta 1930 pričel z delom v zadružni mlekarni na Otlici (Latteria consorziale di Dol Ottelza - Aidussina). Mlekarno je leta 1928 ustanovil Franc Mohorič, doma iz Korit nad Žirmi; ko pa se je leta 1939 vrnil na svoj dom, jo je vodil Mirko sam. Skupaj s Francem sta zbirala mleko po vsej planoti, od Kouka do Dola (Predmeje) ter iz njega izdelovala maslo. Prodajala sta ga v Gorico, od koder ga je Združenje mlekarn zgornjega Posočja (Consorzio Latterie Alto Isonzo - Gorizia)

pošiljajo po vsej Italiji. Mirko je vsa leta skrbno vodil zapiske z vsemi podatki in analizami o aktivnosti mlekarne. Iz teh

Medalji iz leta 1935

Medalji iz leta 1935

zapisov lahko razberemo, da sta letno zbrala po 180.000 do 250.000 litrov mleka in iz njega pridelala po 8.000 do 10.000 kg masla. Ob začetku vojne je količina zbranega mleka drastično upadla, tako da je mlekarne leta 1941 prenehala z delovanjem. V vseh štirinajstih letih delovanja mlekarne je bilo zbranih 2.341.716 litrov mleka in izdelanih 99.565 kg kvalitetnega masla. Da je bilo maslo resnično kvalitetno, pričajo številna priznanja in pohvale. Med vsemi je Mirku največ pomenila diploma in zlata medalja, ki jo je prejel na mednarodni mlekarški razstavi leta 1935 v francoski Nici za najkvalitetnejše maslo. Takšno diplomu bi mu lahko zavidala še današnja vipavska mlekarne.

Seveda pa je poleg izdelave masla v svoji mlekarški karieri spoznal mnoge druge spretnosti tega poklica. Še veliko let po vojni je kontroliral maščobo v mleku domače krave in iz njenega mleka izdeloval tudi odlični sir. Skrbno ga je solil, prešal, sušil,

čistil in obračal, dokler ni dozorel in dosegel prave trdote. Njegov sir je bil prava poslastica ob krompirju v oblicah ali s kosom domačega kruha iz Poniževe pekarne.

Kljub temu, da je bil Mirko bolj samotar in se v družbi ni najbolje znašel, je mnogo let sodeloval pri cerkvenem pevskem zboru in drugih zborih, ki so delovali v Vipavi. Glasba mu je tudi sicer veliko pomenila, saj je doma velikokrat sedel za harmonij ali raztegnil meh harmonike. V zadnjih letih se je tudi zelo rad sprehodil po "placu" ter z vrstniki posedel v parku. Tu so ob toplih popoldnevih rekli prenekatero modro in obujali spomine na pretekle čase

ter iz prijetne sence spremljali dogajanja na trgu.

Ko se ozrete po parku, ne vidite več Mirka, vendar klopi niso prazne. Še vedno so tu njegovi prijatelji in ko ne bo več njih, pridejo drugi, vsak s svojo zgodbo, zgodbo ki jo življenje tke iz svetlih in temnih trenutkov, trenutkov radosti in žalosti. Ali nam bodo vse te zgodbe malih ljudi ostale za vedno neznane?

Marjan Polanc

* * *

UP IN STRAH PREVAJALCA

Letos jeseni smo dobili nov prevod Svetega pisma. Prevajali smo ga petnajst let, delalo pa je deset prevajalcev: Gantar, Krašovec, Peklaj in Rozman v Ljubljani, s. Večko v Mariboru, Holz v Rimu, Rebula v Trstu, Bizjak, Črnilogar in Zupet na Vipavskem. Prevajalec Sirahove knjige piše v svojem predgovoru tudi tole: "Prosim vas torej, berite dobrohotno in pazljivo. Prizanesite mi, če se vam bo morda zdelo, da mi je pri prevajanju kljub prizadevanju kje spodrsnilo. Izrazi, ki so bili prvotno povedani

v hebrejskem jeziku, nimajo več iste moči, če se prevedejo v drug jezik. Pa ne le tole delo; tudi postava sama in preroštva in druge knjige so nemalo drugačne, če jih beremo v izvirnem jeziku."

Rabin Ramban piše na začetku svojega uvoda v razlago Postave: "Začel bom pisati ... s strahom, bojaznijo in trepetom, s potenjem in drgetom, ker se jasno zavedam, da mravljinco jajčece nasproti veselju ni tako majhno, kakor je majhna moja modrost in pičlo moje znanje v primerjavi s

skrivnostmi Postave, ki so skrite v njenem domu, opravljene v njeni sobi ... "Če sta tako govorila dva Juda, Ramban in Sirah, kaj naj rečemo mi priučeni prevajalci?

Mladi pripravnik za rabina se je tako prestrašil odgovornosti, da je pred zadnjim izpitom sklenil odstopiti in se je izpraševalcem opravičil: "Bojim se, da bi kaj napačno razložil!" Stari rabin pa ga je potolažil: "Mar bomo med rabine sprejeli koga, ki se tega ne boji?"

Celo v primeru, da bi prevajalec imel dar preroštva, visi nad njim trda beseda, ki jo je Gospod govoril Izraelcem glede lažnega in pravega preroka: "Morda porečeš v svojem srcu: Kako naj spoznam, katere besede Gospod ni spregovoril? Kadar prerok govori v Gospodovem imenu, pa se beseda ne zgodi in ne izpolni, je to beseda, ki je Gospod ni povedal. V predrznosti jo je govoril prerok; nikar se ga ne boji!" (5 Mz 18,21-22).

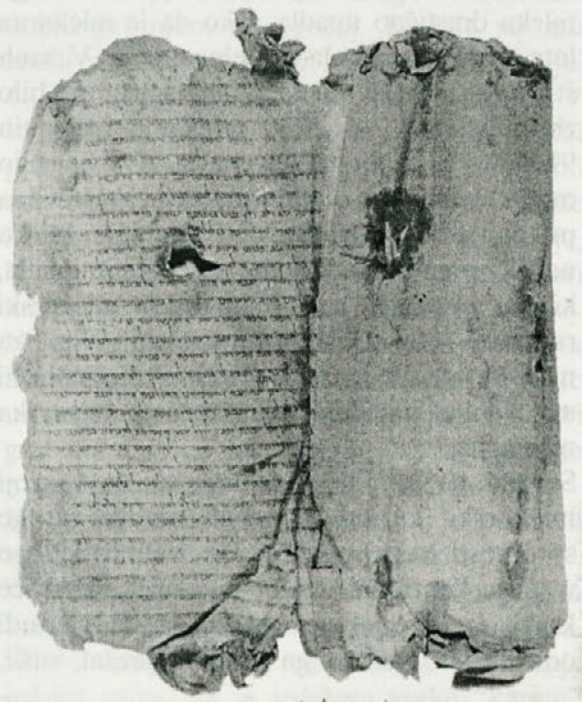
Z druge strani pa slehernega prevajalca navdaja preprosta želja in ljubka misel, ki jo je izrekla Mala Terezika: "Če bi bila duhovnik, bi se naučila hebrejsko in grško, da bi spoznala Božjo misel takšno, kakršno je Bog izrazil v našem človeškem jeziku." Za nov prevod sta običajno dva razloga: na eni strani napredek svetopisemskih znanosti, na drugi strani pa razvoj živega jezika, v katerega prevajamo. Glavni namen novega prevoda je globlje in preglednejše razumevanje svetega besedila. Pri napornem delu daje prevajalcu trdno oporo in veliko pomoč zavetnik in vzornik vseh prevajalcev sv. Hieronim s svojimi tremi pravili:

1. Dojeti smisel izvirnika. - Svetopisemska govorica je izredno gosta in jedrnata, slikovita in oprijemljiva. Takšna govorica je sama po sebi silno dragocena in dobrodošla, saj zagotavlja jasno in pregledno izražanje, prevajalcu pa pogosto postavlja vrsto težkih vprašanj, ker izvira iz vsakdanjega življenja ljudi iz oddaljenih časov in krajev, iz drugačne družbe in omike. Besedila namreč omenjajo polno takratnih predmetov, opravil, postopkov in dogodkov, ki jih prevajalec lahko pravilno razume šele, ko si ustvari natančno predstav o njih.

Znano je tudi, da beseda dobi svoj dokončni pomen šele v povedi. Zato se dogaja, da ima prevajalec pred seboj same razmeroma znane besede, pa vendar ne more dojeti

vsebine in stoji pred svetopisemsko vrstico kakor pred nabojem brez vžigalnika: še tako suh smodnik nič ne pomaga. Treba je najprej poglobiti in razširiti pomen posameznih besed, potem pa jih "vrteti" kakor oštevilčene krogce pri ključavnici, dokler se ne ujamejo pravi pomeni - šele tedaj se zabliška in počí, pokrov se razleti in vsebina skoči na dan.

Za takšno delo mora biti prevajalec skrajno oprezen in tankočuten. Kolikokrat sem si zaželel, da bi mi Job samo na glas prebral kakšno težko razumljivo vrstico: iz njegovega napeva, poudarkov in predahov bi takoj natančno razbral njegovo misel. Ali pa sem si zaželel, da bi Izaija na glas zacvilil, kadar sem mu z zgrešenimi pomeni pulil brado, pa je vselej "cvilil" le potihoma in vdano čakal, da ga bom zaslišal in našel

Mrtvomorski zvitek (1.st. pr. Kr. - 1.st. po Kr.)

pravo sled. Treba je pognati v boj vseh pet čutov: vid, sluh, tip, okus in vonj; včasih je treba vohati, kakor voha pes, in gledati tako, kakor pravi Mali princ, "kdor hoče videti, mora gledati s srcem".

2. Prevesti zvesto. - Zvesto pomeni: niti suženjsko ali besedo za besedo, niti ohlapno ali približno po smislu. Verni verujemo, da je Sveto pismo Božja beseda, resnična, iskrena in zanesljiva, živa in preizkušena v zgodovini Izraela in Cerkve. Takšna vera

sili prevajalca, da prevaja vestno, zvesto in natančno.

Temeljno prevajalsko pravilo je, da prevajamo isto izvirno besedo z odgovarjajočo isto slovensko besedo. Znano pa je, da se pomen in uporaba odgovarjajočega pojma v dveh različnih jezikih nikoli popolnoma ne pokrivata, temveč se vsaj delno razlikujeta in prekrivata s pomenom in uporabo sorodnih pojmov. Zato mora prevajalec vedno presojudati, kdaj bo vztrajal pri običajni isti besedi in kdaj bo uporabil kakšno drugo, pomensko ustreznejšo besedo.

Posebno vprašanje predstavljajo soznačnice. Izbira je lažja, kadar ima izvirnik za približno isto reč en sam izraz, mi pa več, težje pa je, kadar ima izvirnik za približno isto reč več izrazov, mi pa manj ali celo samo enega. V takšnem primeru si prevajalec včasih lahko pomaga vsaj s kakšnim bolj starinskim ali pa manj uporabljanim izrazom. V izvirniku je tudi veliko izrazja v prenesenem pomenu, veliko prispodob, pregovorov in rekel. Takšne besede, vrstice in odlomki so včasih trd oreh za prevajalca, ko pa jih sam razvozla, jih običajno lahko tudi prevede tako, da bodo bralcu dojemljivi.

3. Upoštevati lepoto živega jezika. - Svetopisemski Pridigar si je prizadeval, da bi našel "privlačne besede" (prim. Prd 12,10). Večina svetopisemskih izvirnih besedil kaže izjemno preprosto lepoto jezika. Številni odlomki so v svoji preprostosti jezikovno tako izdelani, da so kot književni izdelki svetovni vršaci. Zato je prevajalčeva dolžnost, da to preprostost in lepoto prenese tudi v

prevod. Za to pa so še posebej skrbeli naši slavisti, ki so prevajalcem dajali svoje pripombe in predloge.

Jezikovni slog izvirnika je silno razgiban, različen od knjige do knjige, od pisca do pisca. Zelo pogosto pa je pregovorno skopuški in kamnoseško odrezav, in prav zaradi tega tudi zveni slovesno in nekoliko privzdignjeno. Besedila so starodavna, zato je prav, da ohranjajo prozorno tančico starosti. Veliko izrazov in besednih sklopov je iz prešnjih prevodov ostalo bralcem v spominu ali prešlo v književnost in v pogovorno rabo, zato bi bilo narobe, če bi jih skoraj ali čisto brez razloga zamenjavali. Marsikatera vrstica se mi je v prevodu zdela trda in presoljena, zato sem premišljeval, kako bi mi danes povedali isto reč. Sklep takšnih premišljevanj je bil skoraj vedno enak: Recimo tudi mi "bobu bob in popu pop", čemu bi vse zamotavali in zavijali, zamikali in zamešavali ter delali iz grenčice čajček in iz kroga mlako?

Vsak prevajalec ve le sam, koliko temnih predorov je treba prevrtati, koliko drznih brvi je treba razpeti in koliko strmih sten je treba preplezati, da nazadnje lahko z mirno vestjo zapiše, kar zapiše. V navezi gre lažje in varneje, zato sem hvaležen zlasti Črnilogarju in Zupetu za vsa ta leta skupnega dela, živahnih razprav in pristnih srečanj. Vsem Vipavcem in vsem Slovencem pa voščim, da bi jim na novo prevedena Božja beseda ogrevala srce in jih utrjevala v sveti veri, upanju in ljubezni.

Jurij Bizjak

IZ NAŠE KS

IZ PROGRAMA KRAJEVNE SKUPNOSTI

Asfaltiranje Bevkove ulice

Stanovalci Bevkove ulice so se na skupnem sestanku odločili, da podprejo predlog KS Vipava, da se njihova ulica asfaltira v celoti, s tem, da sami prispevajo 20.000,00. SIT na stanovanjsko hišo, 400.00,00 SIT je prispevala KS Vipava, Občina Vipava in Komunalno stan. podjetje pa vsak po 800.000,00 SIT. Izvajalec del je bilo Splošno gradbeno podjetje Ajdovščina. Ob dobrem sodelovanju med stanovalci Bevkove ulice in ostalimi investitorji, je bilo delo izvedeno v novembru 96.

Javna razsvetljava

Ponovno je bila postavljena javna luč v Grabrijanovi ulici.

Zabojniki za smeti

Odstranjeni so bili zabojniki za smeti na zelenici ob Novi KB Maribor zaradi neprimerne lokacije. Nova še ni določena. Odvoz odpadkov večje velikosti bomo organizirali zgodaj spomladi in o tem krajanke še obvestili.

Čiščenje Vipave in Zemonu

Komunalna družba Ajdovščina bo strojno čistila ulice povsod tam, kjer ima stroj dostop. Krajanke prosimo, naj z ulic umaknejo vse, kar bi oviralo čiščenje.

Žuntova jama

Žuntova jama je dokončno urejena. Tisti, ki vam to ime ni znano, se kakšnega nedeljskega popoldneva odpravite na Hrib in si oglejte to naravno jamo.

Gasilec iz Vipave se zahvaljujemo za čiščenje jame, "Kovaštvu" Česen pa za izdelavo ograje.

Naravni spomenik - Izvir Vipave, Žuntova jama

Stari grad nad Vipavo

Po razpisu Ministrstva za kulturo „Finansiranje programov za ohranjanje kulturne dediščine“, smo se povezali z Zavodom za spomeniško varstvo Nova Gorica in preko njega kandidirali za sredstva, da bi ohranili zidovje starega gradu nad Vipavo.

Pokopališče

V nadaljevanju programa za ureditev pokopališča je bila začeta obnova notranjosti pokopališkega zidu. Ostala dela bodo izvajali spomladi.

Turistična ponudba

V okviru promocije Vipave in njenih znamenitosti je pripravljen osnutek table večjega obsega, na kateri bodo predstavljene glavne kulturne znamenitosti in pomembnejši objekti v Vipavi. Tablo bomo predvidoma postavili na Glavnem trgu do konca februarja.

Novoletno praznovanje

V okviru praznovanj ob novem letu bomo v mesecu januarju pripravili lutkovno igrice "Lisjaček v luninem gozdu", pisateljice Svetlane Makarovič.

Najzrelejšim krajanom, starejšim od osemdeset let (41 - 18 moških in 23 žensk), bomo pripravili posebno praznovanje 20. decembra v prostorih "Tople malice" na Trgu Pavla Rušta.

Folklorno društvo je najelo prostor v bivši Glasbeni šoli na Glavnem trgu 1. Pridružite se jim!

Telefonija

V jesenskem času je krajanke Vipave razburila prekinitev priključevanja telefonov na Hribu, Zemonu in nekaterih drugih ulicah. Po zagotovitvi Telekoma bodo dobili krajanke na Hribu in Zemonu telefonske priključke do konca letošnjega leta, ostali pa do polovice prihodnjega leta.

Stara šola Vipava

Obnovljene prostore stare šole naj bi oddali izobraževalnemu centru "Memory", ki izvaja izobraževalni program z ekonomskega področja: poklic prodajalec, trgovski poslovodja in prekvalifikacije. Center, ki ga vodi mag. Ksenija Turk, bo začel delovati v letu 1997.

Svet KS Vipava je obravnaval prošnjo gostincev, da se jim v poletnem času omogoči "gostinski vrt" na pločniku. Svet je dal soglasje za tako obliko gostinske ponudbe pod pogojem, da občina ob ponovni ureditvi prometnega režima na trgu, zagotovi varen prehod tudi za pešce in kolesarje.

Krajani ul. Vojana Reharja so na skupnem sestanku s predstavniki Sveta KS izrazili svojo nemoč nad kaljenjem javnega reda in miru, posebno v nočnem času. Opozorili so tudi, da kljub postavljenemu prometnemu znaku, ki prepoveduje parkiranje, razen za dostavo, obiskovalci gostišča Uršič velikokrat zaparkirajo vhode v stanovanja krajanov te ulice. O nadzoru nad izvajanjem prometnega režima smo obvestili UNZ Nova Gorica, o neprimernosti urnika Kavarne pa občinsko upravo.

KS Vipava je organizirala v sodelovanju z Občino Vipava javno razpravo na temo Spremembe in dopolnitve prostorskega plana Občine Vipava. Udeležba krajanov je bila, žal, maloštevilna. Propombe iz razprave in enomesečne javne razgrnitve bodo obravnavane na občinskem svetu.

ZAHVALA

Zahvaljujemo se g. Jožetu Kalcu za postavitev ozvočenja na Glavnem trgu in na pokopališču na praznik Dneva spomina na mrtve.

Škofijski gimnaziji Vipava se Krajevna skupnost Vipava zahvaljuje za podarjeni računalnik.

*Predsednica KS
Marta Rodman*

KAKO SMO VOLILI V DRŽAVNI ZBOR RS 1996

Za nami je razgibano enomesečno obdobje volilne kampanije za volitve v DZ RS. Na Martinovo, 10. 11. 1996 smo torej šli tretjič na volišča v samostojni državi Sloveniji z večstrankarskim sistemom. Volilci so lahko izbirali med 21 strankami oz. posamezniki, po izžrebanem vrstnem redu. Organiziranih je bilo 88 volilnih okrajev in 3500 rednih volišč, kjer je sodelovalo 21.000 članov volilnih odborov. Na čelu okrajnih volilnih komisij so bili sodniki. Poleg tega so volilci, ki jih na dan volitev ni bilo doma, lahko predčasno volili 5., 6. in 7. novembra na 100 voliščih po Sloveniji. Naši zdomci in ljudje po bolnišnicah, v domovih za ostarele, zdraviliščih in na služenju vojaškega roka so lahko glasovali po pošti. Nepokretne, invalide in drugače obolele so obiskali člani volilnih odborov na domu, če so to prej sporočili okrajni volilni komisiji. Pri izvedbi volitev v DZ je tako sodelovalo 25.000 državljanov.

Volilna kampanija je tokrat potekala bolj umirjeno od prejšnjih dveh. Na dan volitev ni bilo na območju KS Vipava posebnih dogodkov. Morda tu le pripomba, da ta dan na stavbah niso visele slovenske zastave, razen na sedežih volišč. Od okrajne volilne enote v Ajdovščini smo prejeli zahvalo za dobro organizirane in pošteno izpeljane volitve.

V Vipavi smo imeli tri volišča: v stari osnovni šoli na Trgu Pavla Rušta, v prostoru KS na Glavnem trgu in v Osnovni šoli Draga Bajca. Za območje občin Ajdovščina in Vipava je bil volilni center v Ajdovščini, na okrajni volilni enoti. Volilni rezultati vseh treh volišč so bili v Ajdovščini takoj po 20.00 uri. Volitve v DZ so kontrolirali strankarski zaupniki. Naš škof Slomšek je predavnimi leti naročal: "Še enkrat vam rečem: žVolite modro, izvolite dobro! Kakor si boste postlali, tako boste ležali. Dobra gosposka je velik božji dar, slaba pa šiba!"

Kako smo torej ta dan volili, nam pokažejo naslednji volilni rezultati:

V volilni imenik je v KS VIPAVA vpisanih 1230 volilcev.

Glasovalo je 973 volilcev (79,1%).

OBČINA VIPAVA: 3935 volilcev
 Glasovalo: 3196 volilcev (81,22%)

STRANKA	ŠTEVILO GLASOV			Skupaj Vipava	Skupaj občina Vipava
	Volišče Stara šola	Volišče KS Vipava	Volišče Nova šola		
1. SLOVENSKI FORUM-SF IN DEŽELNI STRANKI: ZVEZA ZA PRIMORSKO - Kotnik Božidar	7	7	5	19	56
2. ZDRUŽENA LISTA SOCIALNIH DEMOKRATOV Krapež Edvard	18	14	19	51	110
3. SOCIALDEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE Hvalica Ivo	79	73	59	211	705
4. KRŠČANSKO-SOCIALNA UNIJA.KSU Resnik Nevenka	0	2	1	3	13
6. LIBERALNA STRANKA Bajc Florjan	1	1	0	2	5
7. NACIONALNA STRANKA DELA Poljšak Marjan	13	15	9	37	158
8. RUDOLF ŠIMAC (RUDI) Šimac Rudolf	0	2	7	9	20
9. SLOVENSKI KRŠČANSKI DEMOKRATI.SKD Geržina Miroslav	59	29	45	133	361
10. REPUBLIKANSKA ZVEZA SLOVENIJE (RZS) REPUBLIKANCI SLOVENIJE (Re) Lesjak Matja	0	1	0	1	2
11. ZELENi SLOVENIJE Lavrenčič Avguštin	8	2	4	14	33
12. DEMOKRATSKA STRANKA SLOVENIJE - DEMOKRATI SLOVENIJE-DS Marc Miroslav	6	6	13	25	42
13. SLOVENSKA NACIONALNA STRANKA-SNS Ljubec Oto	0	6	2	8	25
14. ZELENA ALTERNATIVA - ZELENA ALTERNATIVA SLOVENIJE Bajc Alojz	0	0	0	0	6
15. SLOVENSKA NACIONALNA DESNICA (SND) Plot Vladimir	0	0	0	0	1
16. MARKO BRECELJ Breclj Marko	0	4	1	5	10
17. DEMOKRATIČNA STRANKA UPOKOJENCEV SLOVENIJE.DeSUS Nardin Danijel	23	23	12	58	155
18. SLOVENSKA OBRTNO PODJETNIŠKA STRANKA - STRANKA CENTRA.SOPS Šuligoj Slavko	0	0	4	4	20
19. MATIJA POTOKAR Potokar Matija	0	0	0	0	3
20. LDS-LIBERALNA DEMOKRACIJA SLOVENIJE Zavrtanik dr. Danilo	39	49	53	141	343
21. SLOVENSKA LJUDSKA STRANKA - SLS Tomažič Branko	92	62	58	212	863

Neveljavnih glasovnic: KS VIPAVA - 39 glasovnic
 OBČINA VIPAVA - 151 glasovnic

Volilna udeležba je bila dobra, nad 80%. V našem volilnem okraju sta bila izvoljena dva poslanca, in sicer g. Branko Tomažič (SLS) in g. Ivo Hvalica (SDS). Od njiju pričakujemo, da bosta to zaupanje častno in uspešno zastopala v DZ in da bosta zagovarjala naše interese in interese države Slovenije.

Magda Rodman

REFERENDUM O VOLILNI ZAKONODAJI 8.12.1996

KS VIPAVA: 1232 volilcev

Glasovalo: 603 (48,9%)

Za predlog:

a) 72 glasov

b) 366 glasov

c) 85 glasov

Proti vsem trem predlogom je bilo 33 volilcev (8+6+19).

Neveljavnih: 55 glasovnic

Spoštovani volilci,

prisrčno se zahvajujem vsem prebivalcem Vipavske doline za volilne glasove, ki so me ponovno pripeljali v slovenski parlament.

Tudi v novem mandatnem obdobju bom imel svojo poslansko pisarno v Vipavi, kjer vam bom na voljo za vaše pobude, predloge in tudi pritožbe. Dan in uro vam bom sporočil kasneje, ker še ni določen razpored dela novega državnega zbora.

Vesel bom vsakega vašega obiska v poslanski pisarni, že sedaj pa me lahko pokličete na moj telefon v državni zbor: 061/ 12 56 115 ali pišete na naslov: *Ivo Hvalica, poslanec SDS, Šubičeva 4, 1000 Ljubljana.*

Pozdravlja vas

vaš poslanec

Ivo Hvalica

* * *

Spoštovani Vipavci,

z zadovoljstvom sem sprejel vašo podporo, ki ste mi jo dali ob izvolitvi za poslanca v Državni zbor Republike Slovenije.

Zato se Vam v svojem imenu in imenu Slovenske ljudske stranke iskreno zahvaljujem. Le s skupnim delom in strpnostjo bomo v prihodnje lahko uresničevali zastavljene cilje. Naj tudi vaši konstruktivni predlogi pozitivno pripomorejo k mojemu delu v parlamentu, za dobrobit naše občine in Vipave.

Zahvaljujem se vam tudi za dosedanje sodelovanje in želim, da ga še naprej poglobljamo. Vse, ki se želite pogovoriti z menoj, vabim v poslansko pisarno, ki bo enkrat mesečno odprta v Vipavi; sedež bom objavil naknadno.

S spoštovanjem!

poslanec

Branko Tomažič

* * *

PROBLEMATIKA KULTURNO ZGODOVINSKIH SPOMENIKOV NA PRIMORSKEM

Župan občine Vipava Ivan Princes in direktor Agroinda 1894 Vipava Silvester Lemut, sta v sredo, 27. novembra, organizirala posvet o problematiki revitalizacije gradov in drugih kulturnozgodovinskih objektov na Primorskem.

O izkušnjah pri prenovi tovrstnih objektov, njihovem kasnejšemu namenu, vključevanju v turistične tokove in trženju, so govorili gostje - strokovnjaki iz Bavarske in Italije. Na posvetu so sodelovali tudi domači strokovnjaki - dr. Ivan Stopar in izvajalci s tega področja. Udeležilo se ga je tudi večje število novinarjev.

Poročilo enega je bilo objavljeno v časopisu Dnevnik, 28. 12. 1996 in vam ga v celoti predstavljamo.

NAPAČNA OBNOVA GRADOV IN DVORCEV

Gradovi so kulturni in gradbeni spomeniki, ki odsevajo zgodovino. V prvi vrsti naj bi bili spomeniki in muzeji, ne pa središča moderne gastronomije, hoteli in igralnice.

Veliko jih propada, mnogokrat pa jih obnavljajo napačno, ker arhitekti nimajo pravih predstav o tem, kakšni naj bi bili videti gradovi, ki so začeli propadati v 14. in 15. stoletju. To sta na včerajšnjem posvetu o problematiki revitalizacije gradov in kulturno zgodovinskih objektov na Primorskem povedala dr. Joachim Zeune, strokovnjak za revitalizacijo gradov iz Barnberga na Bavarskem, in dr. Adolf Eichenseer, predsednik slovesko-bavarskega prijateljstva iz Regensburga.

Strokovnjaka za obnove gradov menita, da je le-te najlažje porušiti ali pa jih pustiti, da propadejo, vendar si tega ne smemo želeči. Druga možnost je, da objekte zaščitimo, da ustavimo propadanje, tretja, najboljša, da jih restavriramo, četrta pa so restavracije, ki preidejo že v rekonstrukcije. Pri slednjih nastajajo stavbe, ki imajo malo skupnega z izvirnikom. Ko se spremeni namen, pride do posegov v notranjosti. Dogaja se celo, da velike prostore v gradovih ljudje uporabljajo za piknike in veselice. Da bi preprečili uničevanje gradov, je pri restavriranju potrebna skupina strokovnjakov, ki je ne sestavljajo le raziskovalci, pač pa tudi zgodovinarji, arheologi in drugi. (jal)

Pripravil Peter Vrčon

IZ NAŠE OBČINE

POROČILO O DELU NAŠE OBČINE ZA ZADNJO ČETRTRINO LETA

Poleg tekočih nalog, ki jih uprava Občine Vipava opravlja, je potrebno izpostaviti naslednje:

1. Dokončanje gradnje čistilne naprave za klet, mlekarno in naselje Vipava

Objekt je bil dokončan v oktobru 1996 in dan v poizkusno obratovanje. V času poizkusnega obratovanja so bile priključene na čistilno napravo (ČN) odplake kleti in mlekarne, odplake enega dela mesta Vipave bodo priključene predvidoma spomladi 1997. Razlog za kasnejšo priključitev je v izgradnji dela priključenega kanala mestne kanalizacije. Čistilna naprava je v kratkem času dala izjemno dobre rezultate. Analize, ki se sproti

izvajajo, kažejo visok odstotek čiščenja. To pa pomeni, da so bila finančna sredstva upravičeno vložena. Celotna vrednost znaša po sedaj znanih stroških nekaj nad 168.000.000,00 SIT, od teh zagotavlja Občina Vipava 28.000.000,00 SIT. Računamo, da bomo svojo obveznost poravnali do konca leta 1996.

2. Z izgradnjo čistilne naprave so dane možnosti za takojšnjo gradnjo povezovalnih kanalov na čistilno napravo v mestu Vipava.

Gradnja je bila uvrščena v "PHARE PROGRAM", kar pomeni, da jo bo sofinancirala Evropska skupnost v višini 800.000,00 ECU.

V letošnjem letu je že namenjenih 26.000.000 SIT za pričetek gradnje oz. za pripravljala dela. Pretežni del sredstev je pridobljen v povezavi s prej navedenim programom. Poleg projektne dokumentacije, različnih soglasij, elektro priključkov, bo zgrajena tudi trafo postaja, na katero bo potrebno navezati večje porabnike v Podgradišču skupaj z novo šolo. Tako sproščena moč v trafo postaji pri gasilskem domu bo uporabljena za dve črpališči na fekalni kanalizaciji in za čistilno napravo. Ta se sedaj napaja preko elektro priključka mlekarne.

3. Gradnja prizidka za osnovno šolo Drago Bajc Vipava napreduje zadovoljivo. Zaradi nekoliko slabšega vremena v jeseni je manjša zamuda pri gradnji strehe, so pa nekatera notranja dela močno napredovala. Sedanja vrednost opravljenih del znaša nekaj nad 135.000.000,00 SIT. Iz občinskega proračuna je bilo v letu 1995 in 1996 zagotovljeno več kot 90.000.000,00 SIT, razliko, 45.000.000,00 SIT, je zagotovila država. Gradnjo spremlja poseben gradbeni odbor, ki sproti rešuje tudi težave, ki nastajajo med gradnjo. Želimo, da bi nam v letu 1997 gradnja in dokončanje objekta povzročalo čim manj skrbi, predvsem finančnih. Pa ostanimo samo pri željah. Zagotoviti bo potrebno še ca 220.000.000,00 SIT za dokončanje.

4. Tudi stara stavba osnovne šole v Vipavi naj bi ponovno služila svojemu prvotnemu namenu. Poleg učencev glasbene šole, ki že ima svoje prostore v stavbi, naj bi začel delovati Izobraževalni center Memory iz Dutovelj z enoto v Vipavi. Izobraževanje odraslih, predvsem v ekonomski smeri, bo, upajmo, ponovno oživel kraj in s tem prineslo pozitivne učinke tudi v povezavi s Škofijsko gimnazijo. Le-ta se pospešeno pripravlja na novo gradnjo. Novi objekt naj bi bil lociran na Policah. Mikro lokacija ni še določena.

Občina bo s spremembami prostorske dokumentacije omogočila gradnjo objektov centralnih dejavnosti na zgornjem delu Polic, kjer naj bi stala nova stavba Škofijske gimnazije z vsemi spremljajočimi objekti. Tu naj bi našli prostor še za avtobusno postajo, otroški vrtec in še kaj.

V času javne razprave o spremembah in dopolnitvah prostorskih sestavin dolgoročnega in srednjeročnega družbenega plana občine Vipava, je bilo danih kar nekaj predlogov za pozidavo. Tako je bila postavljena zahteva, da se "FRNAŽA" nameni za pozidavo s posebnim programom, da se ne sili v strmino pod starim gradom, da se razširi obrtna cona v smeri proti Zemonu, da se zagotovi večje površine za parkirne prostore za tovornjake ter da je potrebno opozoriti na prazne propadajoče stavbe v Vipavi. Ocenjujemo, da bo postopek sprejemanja sprememb prostorskih aktov zaključen v začetku prihodnjega leta.

5. 25. novembra se je začela že druga javna obravnava. Tokrat o lokacijskem načrtu primorskega kraka avtoceste na odseku hitre ceste Razdrto - Vipava. Trasa ceste je več ali manj znana. Pričakujemo, da se bodo Vipavci odzvali vabilu na predstavitev trase in da bodo povedali svoje pripombe oz. predloge.

Javna razprava se bo zaključila 25. decembra 1996. Svet Občine Vipava bo prvo obravnavo predloga lokacijskega načrta opravil do 19. decembra 1996. V roku 30 dni po opravljeni javni obravnavi bo svet Ministrstvu za okolje in prostor posredoval pripombe in zahteve, ki jih bo moral investitor gradnje DARS, spoštovati.

6. Pomembno je tudi naše prizadevanje za pridobitev državnih sredstev za škodo, ki jo je povzročilo neurje s točo v preteklih mesecih. Državna komisija je našo zahtevo obravnavala in občini priznala 37.000.000,00 SIT. Sredstva bo država nakazala občini do konca leta. Leta jih bo takoj nakazala oškodovanim kmetom.

7. V teh dneh je Obrtna zbornica Ajdovščina skupaj z našo občino in Občino Ajdovščina objavila natečaj za najem ugodnih kreditov za pospeševanje razvoja malega gospodarstva. V naši občini bo razdeljenih v te namene 22.000.000,00 SIT. Občina iz svojih sredstev regresira obresti za te kredite.

8. Pomembno delo je bilo opravljeno na cesti proti Nanosu. Asfaltirano je bilo dodatnih 9.000 m² cestišča v vrednosti 16.000.000,00 SIT. Obnovljen bo tudi asfalt skozi vas Sanabor v vrednosti 2.500.000,00 SIT. Obnavljajo še ograjni zid na obokanem mostu čez Močilnik na cesti Lože oz. Slap. Ponovno bo vzdana kamnita plošča, ki so jo poškodovali tanki JLA v letu 1991. Plošča je bila vzdana v znak zahvale graditelju mostu.

Poleg naštetih večjih nalog je svet obravnaval več odlokov, ki so potrebni za delovanje občine v bodoče. Med pomembnejšimi naj omenimo statusno ureditev Osnovne šole Drago Bajc iz Vipave, odloke o zaščiti vodnih virov in druge predpise.

*Pripravil
Alojz Vitežnik*

IZ ŽIVLJENJA DRUŠTEV IN USTANOV

MLADI MLADIM

Društvo za kreativno preživljanje prostega časa RAZMETANO PODSTREŠJE je s šolskim letom 96/97 vstopilo v tretje leto svojega delovanja. V začetku smo se zbrali kot neformalna skupina dijakov in študentov, ki je hotela narediti kaj za poživitev življenja v Vipavi. Zaradi lažjega delovanja smo kasneje ustanovili društvo z malo čudnim imenom, ki pa skuša ponazoriti pestrost dejavnosti v društvu. Vsi dobro vemo, koliko zanimivih stvari je najti na naših podstrešjih, če le malo pobrsamo po njih (jih razmečemo).

Naše delo je večinoma namenjeno mladim. Poskušamo jim ponuditi možnosti za to, da bi svoj prosti čas preživeli ustvarjalno, hkrati pa bi se tudi zabavali. Tako prispevamo svoj delež k prizadevanjem, da bi čim manj mladih zašlo na stranpoti, ki so v današnjih časih tako vabljive in na žalost velikokrat pogubne.

Večina dejavnosti poteka od oktobra do maja. Voditelji delavnic so večinoma študentje in dijaki, ki namenjajo svoj prosti čas otrokom brezplačno. Zato je obisk delavnic večinoma brezplačen, manjša sredstva zbiramo le ob nekoliko dražjih dejavnostih. Poleg delavnic za mladino društvo organizira še dodatne dejavnosti. Na zanimivih potopisnih predavanjih je udeležba vedno številna. Marca smo postavili dobro obiskano razstavo o dejavnostih društva. Organizirali smo še dva kuharska tečaja. V mesecu decembru bomo pripravili miklavževanje, v januarju bomo gostili lutkarsko skupino iz Maribora v dvorani zadružnega doma, v zimskih počitnicah pa bomo organizirali celodnevno varstvo za otroke nižjih razredov OŠ.

Ko smo v začetku iskali primeren prostor za naše dejavnosti, smo ugotovili, da krajevna skupnost takih prostorov nima; dobili smo jih v cerkvenem domu. Za te prostore ne plačujemo najemnine, kar nam pride zelo prav ob skromnih finančnih sredstvih, ki so nam na voljo; za razumevanje se pristrčno zahvaljujemo. Prizadevamo pa si, da bi dobili svoje prostore v stari šoli, kar bi omogočilo še nadaljnjo razširitev dejavnosti.

Delovanje društva ni omejeno le na Vipavo, saj smo pripravljeni delovati tudi v drugih krajih naše občine. Ker vemo, da je tudi po vaseh veliko študentov in dijakov, ki bi lahko

prispevali k pozitivni življenja v svojem kraju, jih vabimo k sodelovanju. Vendar je pomembno, da poskušajo svoje zamisli s pomočjo društva uresničiti sami in ne pričakujejo, da bodo to storili drugi.

V imenu društva bi se rad zahvalil vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali, finančno ali kako drugače. Vašo pomoč smo poskušali porabiti čimbolj koristno. Rad pa bi povabil vse, ki nam želite finančno pomagati, da sredstva nakažete na žiro račun: **DRUŠTVO ZA KREATIVNO PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA RAZMETANO PODSTREŠJE 52010-678-78389 (NOVA KBM)**. Hvala. Z vašo pomočjo nam bo uspelo še naprej v veliki meri zagotoviti brezplačen obisk dejavnosti, ker nočemo, da bi bil denar ovira za udeležbo.

Vabimo vse, ki imate kakršnokoli idejo in mislite, da bi jo bilo mogoče uresničiti v okviru našega društva, da se oglasite. Društvo vam lahko ponudi pomoč pri delu, saj iz lastnih izkušenj vemo, da je začetek vedno najtežji. Poleg tega pa razpolagamo tudi s sicer bolj skromnimi finančnimi sredstvi, s katerimi poskušamo narediti čim več in omogočajo, ob ne prevelikih zahtevah voditeljev, normalno delovanje delavnic od začetka februarja do konca aprila. Prvi stik z društvom lahko vzpostavite prek poznanstev z voditelji že obstoječih delavnic in drugih dejavnosti ali pa pisno na naslov:

Društvo za kreativno preživljanje prostega časa
RAZMETANO PODSTREŠJE

Glavni trg 1
5271 Vipava

Ko bo led prebit, bo vsakdo lahko spoznal, da vlada v društvu prijetno vzdušje in da je delo v društvu sproščeno in tudi zabavno. Vabimo vas, da se v čim večjem številu udeležite naših delavnic, tečajev, predavanj in drugih dejavnosti.

*Predsednik društva RP
Samuel Rodman*

Predstavljamo Vam program, namene in cilje društva RP. Društvo RP je prostovoljno, samostojno, nepridobitno združenje fizičnih oseb, ki svoj prosti čas in znanje namenjajo sovrstnikom z namenom, da bi zaživel kvaliteten življenje, ki zapolnjuje bivanjsko praznino in vodi k odgovornosti zase.

Veliko število udeležencev in izid ankete, ki smo jo izvedli v mesecu oktobru '96 sta potrdila, da je projekt pravilno zastavljen.

V programu za l. '97 skušamo uresničiti ideje in potrebe, ki so jih izrazili starši in udeleženci dejavnosti RP.

Število otrok ni omejeno. Dejavnosti so namenjene otrokom in mladim od 4. leta starosti dalje, neglede na njihove socialne, kulturne, nazorske in stanovske značilnosti.

Dodatni programi so namenjeni tudi staršem, ki se vedno bolj zavedajo, kako pomembno je, da otroci preživijo prosti čas kreativno. Z občutkom lastne vrednosti, dobre samopodobe in razvite solidarnosti, ki jo otrok more razviti v skupini, dajejo vse možnosti, da bodo otroci odrasli v poštene in odgovorne ljudi. Namen društva je mladim omogočiti kreativno preživljanje prostega časa z izvedbo projektov neprofitnega značaja na načelih prostovoljstva ter samopomoči. Tako organizira: interesne delavnice, mladinske delavnice, kulturne prireditve, družabna srečanja, katerih cilj je medsebojno spoznavanje in odpravljanje vseh oblik diskriminacije med mladimi, strokovna predavanja in okrogle mize,... Namene in cilje društva uresničujemo z izvajanjem naslednjih nalog: skrbimo za dvig strokovnega znanja svojih članov, skrbimo za kvaliteto projektov, pri katerih sodelujemo; pri tem upoštevamo rezultate in učinek prostovoljnega dela na lokalno in širšo skupnost.

Organiziramo predavanja s področja delovanja društva in tako spodbujamo zanimanje javnosti za prostovoljno delo z mladimi, za kreativno preživljanje časa.

Skrbimo za raznovrstnost in aktualnost dejavnosti, za uresničitev potreb, ki jih izražajo mladi in njihovi starši.

S strokovnimi sodelavci (dipl. psihologi in sociologi) se srečujemo enkrat mesečno oz., ko

se pojavi problem, ki ga je potrebno rešiti.

Delavnice in dejavnosti so opisane na zloženki RP. Zloženke delimo brezplačno na krajevno običajen način.

Če se ti zdijo stvari v RP zanimive, pa ne dovolj, da bi se vključil, oglasi se in poskusi narediti bolje.

Vsem, ki so nas letos finančno in materialno podprli, se še enkrat iskreno zahvaljujemo. Z vašo pomočjo in razumevanjem je oživela in bila bogatejša prenekatera dejavnost društva.

Materialno pomoč so ponudili: pekarna FONDAN, Mlinotest, Fructal, Mlekarna Agroind, Škofijska gimnazija Vipava, Župnijski urad Vipava, knjigarna Črtica, knjigarna Zvonček. Finančna sredstva so prispevali: Občina Vipava, KS Vipava, Klub ajdovskih študentov, HKS Vipava, Zavarovalnica Triglav, Zveza prijateljev mladine, DUKA, Agroind 1894.

INŠTRUKCIJE

SLOVENŠČINA za OŠ in SŠ

ANGLEŠČINA za OŠ

Manja Krapež, tel. 65-204

SLOVENŠČINA za OŠ in SŠ

MATEMATIKA za OŠ in SŠ

ANGLEŠČINA za OŠ in SŠ

BIOLOGIJA za OŠ

Katarina in Mirjam Goričan, tel. 65-828

SLOVENŠČINA za OŠ in SŠ

Lejla Irgl, 65-361

KEMIJA za OŠ in SŠ

Mateja Čermelj, tel. 65-364

ANGLEŠČINA za OŠ in SŠ

SLOVENŠČINA za OŠ in SŠ

MATEMATIKA za OŠ in SŠ

Marija Čipič, tel. 65-410

FIZIKA za OŠ

Matjaž Rodman, Zemono 19

KORAJŽNO POKLIČI in se dogovori za pomoč. Ne dovoli, da ti slabe oz. preslabe ocene onemogočijo nadaljnje šolanje.

Pridobljeno znanje je kapital, ki ti ga nihče ne more vzeti.

Imejte se...

PROGRAM ZA NAJMLAJŠE

PONEDELJEK

15.30 - 16.30 MINI ANGLEŠČINA (od 5 do 8 let)

ČETRTEK

16.30 - 17.30 IGRALNICE (od 3 do 8 let)

SOBOTA

15.45 - 16.45 MLADI OBLIKOVALCI (od 4 do 8 let)

16.45 - 17.30 ŽIVALI (od 3 do 8 let)

OSTALE DELAVNICE

PONEDELJEK

17.00 - 18.00 KITARA (od 9 let dalje)

PETEK

16.00 - 17.00 ROČNA DELA (od 8 do 15 let)

17.00 - 18.00 ČIPKARSTVO

17.30 - 18.30 AEROBIKA (starost neomejena)

SOBOTA

- 15.00 - 16.00 SLIKANJE NA SVILO (od 10 let dalje)
16.00 - 17.00 MAKETARSTVO (od 10 let dalje)
17.00 - 18.00 RAČUNALNIŠKA DELAVNICA I. (od 10 let dalje)
18.00 - 19.00 RAČUNALNIŠKA DELAVNICA II. (od 10 let dalje)
17.00 - 18.00 ELEKTROFIZIKA (od 13 let dalje)

PROJEKT GEA

Ob vrsti predavanj in zamivih diapozitivih bomo še bolje spoznali Modri planet in življenje na njem ter skupaj potovali v prostoru in času.

Obiskali bomo dežele in ljudi na vseh delih zemeljske oble in mogoče pogledali celo pod njeno površje.

* * *

Krajevna skupnost Vipava in društvo Razmetano podstrešje

VABITA

na lutkovno predstavo avtorice

SVETLANE MAKAROVIČ

LISJAČEK V LUNINEM GOZDU

v SREDO, 22. januarja 1997 ob 17.00 v ZADRUŽNEM DOMU v VIPAVI

VSTOP JE PROST

To je projekt Centra SONČEK MARIBOR in lutkovnega gledališča KOBANCI iz Kamnice. Namen projekta je pokazati, da je možno z dobrim sodelovanjem med različnimi skupinami ljudi ustvariti kvalitetno umetniško predstavo, in to sodelovanje približati ljudem - otrokom in odraslim.

* * *

PLAN DRUŠTVA RAZMETANO PODSTREŠJE ZA LETO 1997

JANUAR

22.1.1997 ob 17.00: Kulturna prireditev - lutkovna igrice za otroke S. Makarovič:

LISJAČEK LUNINEM GOZDU

10.1.1997 ob 20.30: Potopisno predavanje: MLADINSKI CAMP V ZDA

FEBRUAR

Predavanje na temo: DA BO VAŠ OTROK BOLJ VAREN bo imela dipl. psih. ga. MARIJA STROJIN

Potopisno predavanje: ČERNOBIL

17.2. - 22.2.: Počitniški program za otroke nižjih razredov: celodnevno varstvo od 7.00 do 15.00 (interesne delavnice, sprehodi, obiski razstav, inštrukcije, pisanje domačih nalog, razvedrilni program...)

MAREC

Potopisni predavanji: ROMUNIJA, ALBANIJA

APRIL

Potopisno predavanje: KITAJSKA

Predavanje: TV in otrok

26.4. zaključek interesnih dejavnosti

MAJ

Kuharski tečaj II. stopnje za študente in dijake
Potopisno predavanje: JAME

SEPTEMBER

Delavnica za dijake, študente in starše: KVANTNO UČENJE

OKTOBER

Potopisno predavanje: TURČIJA IN SIRIJA
Pričetek dela interesnih delavnic

NOVEMBER

Potopisno predavanje: JAME
14.11. Predavanje in delavnica: ADVENTNI IN NOVOLETNI ARANŽMAJI

DECEMBER

Miklavževanje in igrice za otroke do 8 let
Družabno srečanje z igrico za vse udeležence RP, mentorje in obiskovalce
Potopisno predavanje

Martina Naglost

* * *

Planinsko društvo

VIPAVA

V A B I

vse planince in ljubitelje narave na

NOVOLETNO SREČANJE

NA PLAZU

1. januar 1997

Ves dan vas pričakujemo s prijazno besedo in toplim čajem

SREČNO PLANINSKO LETO 1997

* * *

STODVAJSETLETNICI NAPROTI

Drugo leto bo Gasilsko društvo Vipava praznovalo stodvajsetletnico ustanovitve. Na pobudo grofa Karla Lanthierija je bilo leta 1877 ustanovljeno Gasilsko društvo Vipava, ki je bilo tudi za tiste čase velikega pomena. Vipava je nujno potrebovala organizirano gasilsko enoto, saj je njihove domove pogosto uničeval ogenj. Društvo se je iz leta v leto bolj razvijalo, večalo se je število članov. Člani so se izobraževali, hrepeneli so po znanju in ga koristno uporabljali pri gašenju požarov. Ne bom opisoval zgodovine društva, za to bo priložnost drugo leto. Rad bi navadel samo nekaj aktivnosti, s katerimi se člani društva ukvarjamo danes.

Po toliko letih se je marsikaj spremenilo. S spremembami pa so tudi naloge našega društva postale večje, zahtevnejše. Toda, živimo v času, ki ga skoraj ne moremo razumeti. Problemi

ljudi se iz dneva v dan večajo, ne samo doma, temveč tudi v službi, in aktivno sodelovanje v društvu je ljudem dodatna obremenitev. Kako pritegniti mladi kader in ga vzgojiti v duhu gasilstva, je eden od problemov, s katerim se srečujemo vsak dan. Nekoč je bilo težko postati gasilec. Pokazati si moral vse svoje sposobnosti, se redno udeleževati akcij in vaj, kajti vsak neopravičen izostanek je bil vzrok za izključitev. Danes je vse drugače; postati član društva sploh ni težko. Toda ne zadostuje biti samo član na papirju. Kdor se odloči nositi gasilsko uniformo, se mora zavedati, da društvo rabi ljudi, ki bodo aktivno sodelovali in prispevali svoj delež za boljši jutri gasilcev.

Vsako leto društvo izdela program dela in ga sprejme na občnem zboru. Program je bil letos zelo pester. Naštel bom samo nekaj dejavnosti v letošnjem letu.

Devet desetih članov našega društva je tekmovalo na občinskem gasilskem tekmovanju. Sedem desetih članov se je uvrstilo na medobčinsko, to je regijsko gasilsko tekmovanje. Pet ekip od teh pa se je udeležilo državnega gasilskega prvenstva.

Na drugem državnem gasilskem prvenstvu mladih v Hrastniku 8. junija so naše društvo zastopale tri desetine članov. V hudi vročini so mladi prikazali veliko znanja in spretnosti. 31. maja in 1. junija pa je bil atletski stadion v Celju prizorišče državnega tekmovanja gasilcev Slovenije za članske in veteranske enote. Na drugem državnem prvenstvu v samostojni državi sta naše društvo zastopali dve desetini gasilcev, in sicer člani in veterani. Za nastop na teh tekmovanjih je bilo potrebno mnogo vaj, truda in dobre volje posameznikov, vse pa s ciljem, povečati usposobljenost članstva. Poleg priprav na državno prvenstvo smo organizirali za mlade gasilce ekskurzijo na Bled in Brnik, starejši gasilci pa smo bili na obisku pri gasilski brigadi v Trstu, kjer smo se seznanili z delom gasilcev v zamejstvu.

V oktobru, mesecu požarne varnosti, je društvo organiziralo več aktivnosti; namen teh pa je bil povečati usposobljenost članov, preizkus in delo z društveno opremo, seznaniti krajanke s požarno varnostjo, jim predstaviti naše društvo in delo le-tega.

Tako smo v oktobru uredili izložbo v trgovini TIKa na temo "Oktober - mesec požarne varnosti", organizirali smo društveno tekmovanje mladih, meddruštveno tekmovanje v gasilskem krosu, obisk gojencev Centra Janka Premrla - Vojka v gasilskem domu, predavanje na temo Zaščita dihal, izvedena je bila taktična vaja "Požar na stari šoli". V nedeljo, 13. 10., pa je bil dan odprtih vrat gasilskega doma. Tu so si krajanke ogledali dom z novo dvorano, našo opremo, razstavo starih gasilskih brizgaln, razstavljene pa so bile tudi slike in dokumenti iz zgodovine našega društva.

Vipavsko gasilsko društvo stopa svoji stodvajsetletnici naproti pomlajeno, z vrsto nalog, ki naj učvrstijo smisel gasilstva in miselnost prebivalstva o njem.

V imenu vipavskih gasilcev želim vsem vesele božične praznike, srečo, predvsem pa zdravja v novem letu, brez požarov in naravnih katastrof.

V službi ljudstva - na pomoč!

Ludvik Curk - Viko

OPRAVIČILO

Spoštovani krajanke Vipave!

V nedeljo, 27. oktobra 1996, smo vipavski gasilci, v okviru rednega usposabljanja v oktobru - mesecu varstva pred požari, izvajali taktično vajo gašenja in reševanja na stari šoli v Vipavi.

Namen vaje je bil usposabljanje našega članstva, da bi v primeru resne situacije znali pravilno in čim hitreje ukrepati.

V ta namen smo uporabili sredstva za zadimljanje. Žal je bilo v njih tudi sredstvo, ki draži oči in dihalne organe.

Za neljub dogodek, ki Vas je motil, se Vam vipavski gasilci iskreno opravičujemo.

Poveljnik
Damjan Tomažič

Predsednik GD Vipava
Branko Božič

VIPAVSKA JAMA

Iskanje novih rudnih bogastev je tudi v Vipavi v preteklosti pripeljalo do kopanja rudniškega rova, s pomočjo katerega naj bi prišli do bogatih živosrebrnih nahajališč v notranjosti Nanosa.

Med kopanjem v Podskali so naleteli na veliko podzemno votlino z jezerom, kljub temu pa so z deli nadaljevali. Kasneje so naleteli na ozko razpoko, skozi katero so "prihajali močni glasovi". Zaradi bojazni, da glasove povzroča večja tekoča voda za razpoko, ki bi izkopani rov lahko zalila, so z deli prenehali.

Raziskave podzemeljskih tokov voda v poznih petdesetih letih tega stoletja so pokazale povezanost med izviri reke Vipave in podzemeljskim vodnim tokom v jami pod Predjamskim gradom.

Pojav "močnih glasov" v izkopanem rovu (le-te povzroča prepri, ki se pojavi zaradi izravnave zračnega tlaka v jami in na površju) ter odkritja podzemeljskih vodnih tokov, so nakazovala veliko jamo, ki leži za kopanim rovom.

Ta odkritja so vzpodbudila nov val raziskovanj v Vipavski jami, ki pa dalj časa niso prinesla večjih rezultatov. Tako stanje je bilo v tej jami do leta 1990, ko je nazadnje uspelo jamarjem kritično ozko

razpoko razširiti in se prebiti v naravne dele jame. Od takrat naprej potekajo raziskave in nova odkritja naravnih delov jame.

Pri raziskovanju te jame je najbolj dejavno Jamarsko društvo "Danilo Remškar" iz Ajdovščine, sodelujejo pa tudi jamarska društva in klubi iz vse Slovenije.

Jamo trenutno lahko delimo na dva dela:

550 metrov dolg rudniški rov in

1200 metrov dolg naravni del jame, ki je v celoti raziskan in dokumentiran, obstaja pa še več možnosti, da se jama nadaljuje in na teh delih potekajo v zadnjem času največje aktivnosti.

Jamarsko društvo

RAZSTAVA GOB V PODNANOŠKI ŠOLI

V začetku oktobra smo si v podnanoški podružnici vipavske osnovne šole lahko ogledali zanimivo razstavo gob, ki so jo pripravili tamkajšnji četrtošolci z učiteljem Gvidom Pičulinom.

To je že tretji tovrstni projekt na tej šoli. Pred leti so učenci vseh razredov raziskali in celovito predstavili mline na bližnjih potokih, lansko jesen pa so spoznavali polhe in organizirali pravo polharsko noč.

Z organiziranim spoznavanjem gob smo se pred leti v vipavski šoli že srečali, ko je takratni učitelj v Vipavi, izvrsten poznavalec gob Franc Černigoj, uredil razstavo gob, ki so jih nabrali učenci skupaj z učitelji; drugič pa si je podoben projekt zamislil Gvido Pičulin in ga izpeljal skupaj s sodelavci, tudi zunanji. Samo nabiranje ter razstavo je razširil na kulturni program ob otvoritvi razstave, izdajo priložnostnega glasila ter pokušnjo

gob.

Letos pa so se učenci četrtega razreda s svojim učiteljem in starši, skupaj preko šestdeset ljudi, s košaricami podali v okolico Lozic in na Nanos. Čeprav letošnja jesen ni bila posebej radodarna z gobami, jim je uspelo nabrati preko sto različnih vrst. V šoli so potem gobe skrbno razvrstili, jih opisali, nastajali so likovni izdelki na to temo in v eni od učilnic so postavili zanimivo in bogato razstavo, ki je pritegnila precej zanimanja krajanov.

Gospa Troštova je pripravila iz nekaterih nabranih užitnih vrst gob okusno rižoto, ki so jo lahko pokusili vsi nabiralci, mnogi med njimi so takrat prvič jedli kako gobjo jed. Treba je omeniti, da obstaja pri nekaterih ljudeh velik strah pred zastrupitvijo, saj je še vedno

živ spomin na veliko tragedijo, ki se je zgodila prav na tem področju, ko je zaradi zastrupitve umrla vsa družina. Prav zato je Gvido Pičulin namenil v letošnjem projektu o gobah največjo pozornost ločevanju med strupenimi in užitnimi gobami. Da bi obvaroval morebitne bodoče nabiralce med svojimi učenci pred najnevarnejšimi gobami, so temeljito spoznali zeleno mušnico, rdečo mušnico, mali dežniček in kučmico. Poudarek je bil na podobnostih med nekaterimi strupenimi in užitnimi gobami, kar lahko vodi do usodnih zamenjav. Tudi v radijski oddaji na radio Nova so učenci poročali o projektu in poudarili, da jih je pri delu vodila želja, da bi bilo manj zastupitev.

Marija Ceket

Iz CUIO

September smo popestrili s številnimi aktivnostmi

Prvi mesec pouka je za nami. Poleg rednega učnega programa in terapevtske obravnave smo v septembru ponudili otrokom številne športno-rekreativne dejavnosti.

Staro pravilo, da šport krepi telo in duha, velja tudi za otroke z motnjami v razvoju. Večina otrok je počitnice preživela v domačem okolju, brez posebnih aktivnosti in terapij. Zato smo izkoristili tople dneve ob morju in za tri oddelke organizirali šolo v naravi. Potekala je v Izoli in trajala šest dni za vsako skupino. Glavni poudarek je bil, poleg izobraževanja, v gibanju, sproščanju in intenzivni fizioterapiji.

Šolsko športno društvo je z osemnajstimi člani preživelo štirinajst dni v naselju Oljka pri Ankaranu, kjer so se pripravljali na različna tekmovanja. Bivanje v počitniškem naselju nam je omogočila Zveza društev za cerebralno paralizo iz Ljubljane.

Otroci so imeli priložnost jahati, plezati, streljati z lokom, veslati in igrati namizni tenis. K razvedrilu pa je sodil ples, kino, piknik in izlet na grad Miramare.

Organizirali smo dva izleta na morje, ki smo ju otrokom dolgovali še iz lanskega šolskega leta. Ogledali so si luko Koper, se kopali v Zdravilišču Strunjan in obiskali dom sošolca Martina v Luciji.

September bo ostal zapisan v spominu naših otrok po številnih lepih doživetjih, ki bodo pomagala preživljati tudi manj sončne dneve.

V trgatvi z otroki prvega razreda Centra za usposabljanje Janka Premrla Vojka in njihovimi starši

Trgatev, čas prijateljskega druženja, smeha, veselja in prijaznega stika z naravo v jeseni. Vsi ti prijetni občutki nas vežejo na to lepo kmečko opravilo, kadar smo kot gostje povabljeni v vinograd Benčinovih.

Z učenci prvega in drugega razreda zahajamo v septembru že nekaj let z veseljem na kmetijo pri Benčinovih, v Ložah. Za večino otrok s telesno in duševno motnjo v razvoju

je to enkratna priložnost, da se lahko sami, z invalidskim vozičkom zapeljejo do trte, si s škarijami odrežejo grozd in ga seveda pojejo. Ta grozd je zanje najslajši, saj so ga zmogli odrezati sami. Nekateri prvič sedijo na traktorju ali se peljejo na prikolici, kar je zanje posebno doživetje, podkrepljeno z vzkliki zadovoljstva in veselja.

V trgatev smo povabili tudi starše otrok, saj imajo tako priložnost navezati stike med

seboj, se posvetovati in videti svojega otroka med ostalimi v skupini.

V sproščenem odnosu si več zaupamo, lažje povemo tisto, kar nas teži, in tudi stiske niso več tako boleče, kadar jih zmoremo izraziti z besedo.

Vse to smo razbrali iz zadovoljnih obrazov staršev, ko smo na dvorišču skupaj zapeli in zaplesali. Za glasbo je poskrbel Dejanov oče, ki igra harmoniko. Tekmovali smo še v igricah z grozdom in s ploskanjem vzpodbujali boljšo ekipo.

Ogledali smo si tudi predelavo grozdja in pokukali v napravo za merjenje sladkorja v grozdnem soku. V lepo urejeni kleti pa smo imeli priložnost poskusiti različne boljše vrste vina in mošt.

Druženje smo zaključili s skupnim kosilom v Centru. V nas je dozorelo spoznanje, da potrebujemo drug drugega pri uspešnem vodenju in osamosvajanju otroka na poti v svet odraslih.

Benčinovim se zahvaljujemo, ker so nas sprejeli in nam omogočili izvedbo programa.

Socialna delavka Lilijana Tomažič

Od srca do srca

V torek, 10. septembra letos, smo na dvorišču Centra v Vipavi pričakovali skupino glasbenikov, ki so nam popestrili dopoldan. V spokojnost sončnega dne je mogočno zadonela trobenta Franca Kompare, z živahnim glasom pa se nam je predstavil pevec Albert Gregorič.

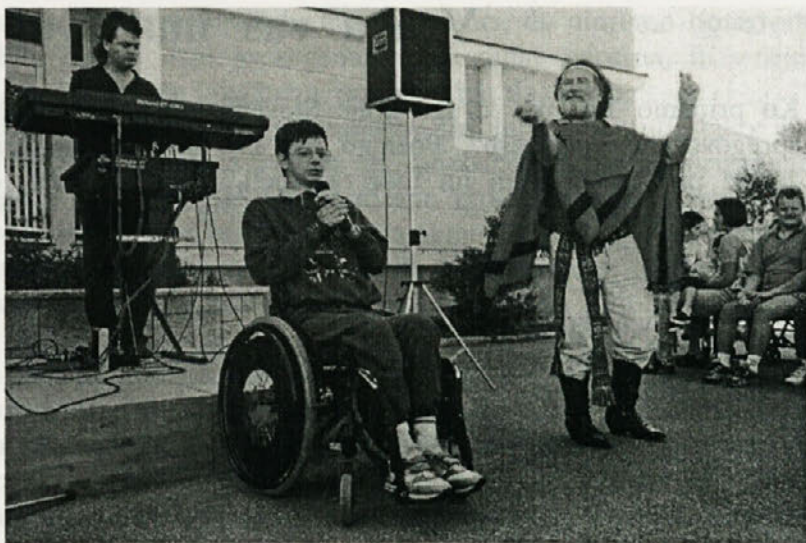
Stekla je akcija "Od srca do srca", ki so jo pripravili v okviru stranke Slovenskih krščanskih demokratov z namenom, da razveselijo tiste, ki so zaradi invalidnosti, starosti ali drugih težav vezani na življenje v instituciji.

Glasba res poveže srca med seboj, odpira vrata prijateljstvu in gradi mostove ljubezni. V

spomin nam priključuje lepe trenutke življenja in daje možnost, da se za hip ustavimo in umirimo.

Posebno blizu je glasba našim otrokom. S petjem in poslušanjem izrazijo tisto, česar ne morejo z besedami. Nekateri med njimi so pravi mojstri in radi sežejo po mikrofону. Zato je moral gospod Alberto večkrat prepustiti mikrofón našim najmlajšim.

Za konec smo skupaj zapeli Dan ljubezni, pri mikrofónu pa je z ljubeznijo v srcu in iskrico v očeh zapel Janko Černigoj.

Lilijana Tomažič

* * *

Iz duhovne zakladnice naših prednikov

SVIT, ZLAT VAČE N'Š

Ga j' muolu sam Buh.

Vače n'š, klicou j' dva anglčka:

"lje s'm, lje s'm anglčka,

pejta n' tvo matr, n' tvo matr, n' črno zemljo."

Anglčka odgovorista, djelč, križm zl'tista

n' tu ravnu pule.

T'm j' blu zbranih enajst taužent dušic in sv. Uršula.

Dušice u p'kli upijejo in n' p'mouč kličejo!

M'rije tječe kje in udari s t' bejlo nuogo n' p'klenska vrata,

d' se r'zsujejo k'kr droben pepiu. Usje dušice se primejo Mrijniga plajže, sam tri nje.

M'rije jih upraše: „Z'kej se nejste primle mojga plajže?“

Prva dušica odgovori: "K'ku s'm se tejla svitga plajže primt, k s'm n' unem svejti križem buot grešila."

Druga dušica odgovori: "K'ku s'm se tejla svitga plajže primt, k' s'm v'truoka v svojem telisi morila."

Trita dušica odgovori: "K'ku sem se tejla svitga plajže primt, k' s'm n'unem svejti šace spravljala, v'd lakte pej kuonc j'mala."

Molitev je znala pok. Marija Kodelja, poročena Ferjančič, doma iz Dupelj pri Vipavi, rojena leta 1875 in poročena v Vipavo. Molitev smo zapisali po pripovedovanju njene hčerke.

Iz pozabe smo oživili tudi del molitve, ki so jo po naših domovih molili še do II. svetovne vojne in je veljala kot večerna molitev:

Svit muj djsni anglč varh, ktir si n's varvou ta sviti buožji dan, var nas še ncuj to svito buožjo nouč.

Var n's tudi sv. Južef, svita Ana in sv. Barbara.

Ob koncu se je še dodalo: *Naša luba g'spa, presvitga srca, prosi z' n's B'ga.*

Ta del se je trikrat ponovil ob koncu molitve.

Zapisala Magda Rodman

Vsaka vas ima svoj glas

Ko pridemo Tržani v druge kraje Slovenije, nas takoj prepoznajo, da smo Primorci, čim spregovorimo „po naše“. Poznajo nas po našem vipavskem narečju. Če boste naslednje zapise prav prebrali in jih tudi razumeli, lahko pritrdite, da poznate vipavsko narečje.

- Vni, vnu, vna
j'šla h v'nejgu p'vnu,
v'nejga nej dma,
vna pej tud n' da.

Povejdala Marta Kodejlva iz Vipave

- Vače gljida skuz vaknu,
k'ku vasu vado pije.
- Vače n's, kruh je v's,
zjile naše, rejpa vaše.

Povejdou Marjan Kudrov s Hrib

- Petrarka, Preširn,
pridla sta cvirn,
z'r'di Lavre in Jule,
n'vila ga u špule.

Napisal Janez Krhne iz Vipave

ZA DOM IN DRUŽINO

NARAVA SE PRENAVTLJA V VEČNOST

Vene, vene - - v jeseni vene vse - - -
od suhih listov kaplje blede sok,
list za listom v večnost spe
kakor tiha, črna jadra - - -
iz oblakov pada težak jok - - -

D. Bajec

Dovolil sem si sposoditi si te verze Draga Bajca, ki je zapisal svoje občutke v času, ko življenje umira in hiti v končni propad - v zimo, da bi na podlagi le-teh poskušal razložiti sporočilo jeseni, konec koncev pa tudi življenje. Pesnik je primerjal turobno in deževno vreme s težkim jokom. Tak je človekov jok, ko je v brezupnem položaju, ko ne vidi rešitve in svetlobe, ki bi mu pomagala preboleti krizo. Tudi z ukrasnimi pridevki, kot so: težak jok, črna jadra idr. je poudaril temačnost in uničevalnost jeseni. Toda, ali smemo trditi, da je sedanji letni čas mračen in po smrti dišeč, četudi je bil prav pred kratkim dan spomina na vse rajne, četudi narava okoli nas umira in vztrajno propada? A umirati zna veličastno; umreti s tolikšnimi niansami čudovitih barv in nepozabnimi prizori ni ravno simbol žalosti, prej veselega pričakovanja novega življenja - večnosti. Pesnik torej le ni tako pesimističen ali bolje rečeno turoben, kot se nam zdi na prvi pogled. Četudi pričakujemo večnost, ni treba zato pasivno in svetoboljno živeti. Pesnik je v verze ujel trenutek, istočasno pa nam je želel namigniti, da je tudi v tem letnem času veselje in smisel; le

poiskati ga moramo v sebi, v naravi. Narava molči in nas hkrati uči, da moramo opazovati svojo okolico, se vanjo poglobiti, četudi nam je zoprna in na zunaj žalostna, in v njej poiskati tudi kaj dobrega, kaj, česar se ob površnem pogledu ne da videti.

Jesen nas ob prehodu iz poletja mnogokrat kruto preseneti; pri ljudeh je tudi tako: ko kdo že dolgo uživa v sreči in se mu niti sanja ne, da ga lahko bližnja oseba prizadene tisočkrat bolj kot strela z jasnega neba, se mu slednje neizbežno zgodi. Takemu razmišljanju bi lahko rekli vdanost v usodo, življenje brez volje in potemtakem tudi brez vere. S takim razmišljanjem ne bi bili nič več kot kapljica v reki - sledili bi toku brez razmisleka in volje. To pa je tisto, zaradi česar sem se spravil k pisanju. Mar nismo tudi mi danes le brezvoljne kapljice. Vsak dan, vsako minuto podlegamo vplivom, če to hočemo ali ne, če to vemo ali ne. Prisiljeni smo slediti množici, čredi, ki je mnogokrat brez pastirja oz. je ta potuhnjen. Znano je, da človek brez družbe ni človek v pravem pomenu besede. Tega se bolj ali manj vsi zavedamo. Znano pa je tudi, da na družbo vpliva vsak posameznik s svojo osebnostjo in zavestjo, s svojim mišljenjem in ustvarjalnimi idejami. Ali lahko rečem, da nismo zgubljene ovce, ki sledijo prvemu glasu, ki ga slišijo? Če bi bil odgovor pritrdilen, bi lahko mirne duše dejal, da se dandanes vsi vneto trudimo, da bi bili ustvarjalni in trezni (se pravi brez pritiskov in vplivov) ter samostojno poskušamo vplivati na našo družbo. Toda odgovor ni pritrdilen, zato rečem: smo le lutke, ki se pustimo obvladovati in voditi, celo kadar imamo priložnost, da način našega življenja spremenimo in izboljšamo, da naredimo družbo bolj zdravo in zanimivo. Spet si bom pomagal s primerom, spet iz narave. Današnje življenje je kot jesen, rine v zaton in proti temu nič ne storimo. Ni moj namen, da bi vplival na vas, to bi bil paradoks mojemu pisanju, želim le, da začnete razmišljati, opazovati svojo okolico, jo čutiti in spoznati, da nam kriči na pomoč. Pesem sem vključil v to pisanje predvsem zato, da bi vam z zgledom dal vedeti, da lahko človeka spravi v razmišljanje nekaj verzov, v tem primeru verzov našega dobrega pesnika in celo rojaka. Uporabite svojo izobrazbo ali pa zdravo pamet, potrebno za življenje, da boste spoznali čimveč sporočil, ki nam jih ponuja veličastna in mogočna narava, da boste živeli polno in zanimivo življenje.

Kot se narava znova in znova prenavlja, bi se morali tudi mi, prenavljati se v večnost, katere pomen tudi Bajcu ni bil tuj, in verovati v ljubezen. Toda zunaj še vedno listje odpada in gnije, hira, izgublja svojo moč in umira. Mar smemo biti zato obupani tudi mi?

Aljoša Rehar

DRUŠTVO SOŽITJE

Čeprav društvo deluje na področju ne le naše krajevne skupnosti, temveč na področju obeh občin - Ajdovščina in Vipava, je prav, da povem nekaj o njegovem delovanju in skromnih uspehih. Namen in delo sem na straneh našega glasila predstavila že večkrat. Zato naj vam povem, kaj se je dogajalo v zadnjem času.

Spomladi smo imeli lep izlet: obisk gradu Snežnik, Mašuna, Sviščakov in starodavne cerkvice sv. Martina nad Zagorjem ob Pivki. Nekateri prizadeti so skupaj s starši ali skrbniki letovali po raznih krajih Slovenije - na celini in tudi ob morju. Spremljevalci so letovanje plačali, za prizadete pa je bilo brezplačno. Tudi varovanci VDC iz Ajdovščine so en teden preživeli na Debelem Rtiču. Letovanja prizadetih niso noben luksuz, temveč potreba - tako zanje, kakor tudi za osebe, ki zanje skrbijo.

Agencija Ve-Lo iz Ajdovščine, ki jo vodi vrli Veljko Lovreković (lahko ga štejemo za Vipavca, čeprav sedaj živi v Ajdovščini), nam je omogočila lep in poučen izlet.

Plačali so nam namreč avtobus za izlet po naši izbiri. Izbrali smo si obisk Doma invalidne mladine v Kamniku, nato katedrale v Gornjem gradu ter razstave v Radmirju. Tu bi rada omenila kaj zanimivo reč. Kustodinja katedrale v Gornjem gradu je mati prizadetega fanta in tudi članica tamkajšnjega Sožitja. Bila pa je zelo začudena, da pri nas "spravimo skupaj" po dva izleta letno. Pri njih interesa za izlete ni, le za piknike. Mi pa želimo nam in našim oskrbovancem pokazati našo deželo in jih iztrgati iz enoličnega vsakdana.

Dr. Ščuka bo imel v decembru za starše predavanje o zdravstvenih težavah naših

oskrbovancev. 20. 12. pa bomo imeli tudi božično - novoletno praznovanje, kjer bomo vse naše prizadete prijatelje obdarovali s skromnimi darili.

Vendar tega programa ne bi mogli izpeljati, če nam ne bi mnogi darovalci priskočili na pomoč.

Tudi letos sem "koledovala" pri vseh privatnikih v naši krajevni skupnosti, in tudi v sosednjih, če sem utegnila. Prav povsod sem bila lepo sprejeta. Pa lepo zahvaljeni vsi, za vsak dar in za vsako prijazno besedo!

Nada Kostanjevic

UMETNIKI ZA KARITAS

Škofijska Karitas Koper je letos že drugič poizkušala povezati umetnost in kulturo, dobroto in solidarnost. "Umetniki za Karitas" ni samo prireditev ob Tednu Karitas, temveč niz dogajanj, ki na različne načine skozi vse leto nagovarja vse nas, da naredimo kaj dobrega za sočloveka.

Od 9. do 13. septembra so na Sinjem Vrhu ustvarjali: Galeb Baice, Dare Birs, Lucijan Bratuš, Ana Cajnko, Stane Jarm, Azad Karim, Janko Kastelic, Rudi Pergar, Mojca Vilar in Klavdij Tutta. Poleg naštetih so svoja dela darovali Klementina Golija, Andrej Kosič, Mira Ličen-Krmpotič, Zmago Modic, Zmago Posega in Rudi Skočir. Težko je na kratko opisati vzdušje med ustvarjalci. Marsikateri med njimi je prvič odkrival pomen besede "karitas", vsem pa je bilo skupno: kulturo približati čim širšemu krogu ljudi in istočasno pomagati, lajšati težave in stiske naših nemočnih in ranljivih - otrok. Morda nekaj misli iz kritike dr. Ivana Sedeja: "Nekateri umetniki so ustvarili izrazito osebne poglede na skrivnostni svet nad Vipavsko dolino, kjer se srečujeta mediteranska jasnina in srednjeevropska razdvojenost. Ustvarjena dela bodo tudi duhovno darilo vsem obiskovalcem razstav, preden bodo našla svoje mesto v gostoljubnem zasebnem okolju."

23. novembra so se na Dvorcu Zemono pri Vipavi srečali nadarjeni likovniki in glasbeniki ter številni obiskovalci, ki so bili voljni prisluhniti lepoti, kulturi in klicu dobrote.

Teden Karitas nas je opozarjal na stiske naših otrok. Prireditev na Dvorcu Zemono pri Vipavi pa je preko Mednarodnega mladinskega orkestra Yem pokazala, da mnogi naši otroci preživljajo lepo, dejavno in dobro otroštvo. To je orkester, ki združuje otroke in njihove starše s področja dežel Alpe - Jadran. Koliko žrtev je potrebnih za vaje in nastope. Mladim virtuozom so se velikodušno pridružili Andreja Kosmač, Pia Brodnik, Zdravko Pergar in Marko Kobal. Preko številnih obiskovalcev in gledalcev TV Primorka in TV3 je Karitas lahko pokazala, da smo duhovne hrane včasih bolj potrebni kot kruha. Izkupiček od prodanih slik, katerih vrednost je ocenjena na 2 milij. SIT, bo namenjen Mladinskemu domu psihologa Bogdana Žorža v Čepovanu. Že preko 60 otrok in mladih je v tem domu našlo zatočišče in pomoč v raznih stiskah. Glede na to, da je zaradi lastninskih inetresov ogrožen obstoj tega doma, je Škofijska Karitas Koper sklenila moralno in materialno podpreti ta projekt, kajti zavedamo se, da taka ustanova lahko pomaga staršem in otrokom tukaj in zdaj.

Uradna otvoritev razstave bo v božičnem času v Pilonovi galeriji v Ajdovščini, do takrat pa je bil možen ogled in rezervacija slik v številnih krajih (Sinji Vrh, Koper, Zemono, Cerkno...).

Hvaležnost Škofijski Karitas Koper, ki je rojstvo tega projekta zaupala prav nam na Vipavskem, pa se je pokazala pri številnih organizacijah in posameznikih, ki so velikodušno pomagali. Velik bi bil seznam tistih, ki so rekli "da", ko so bili naprošeni za pomoč. Tudi Občini Ajdovščina in Vipava sta podprli ta projekt, pa Nova KBM, Krekova banka, Lipa, Tekstina, Agroind... Hvala.

Prepričani, da je projekt "Umetniki za Karitas" nekaj, kar nam pomaga obarvati sivi vsakdan, že kujemo načrte in pišemo prošnje za prihodnje leto, zato Bog plačaj vsem, ki so se in se bodo trudili in pomagali, da bo zaživela iskra vere, upanja in ljubezni.

Jožica Ličen

Naš sosed, sorodnik, prijatelj v stiski

Nobenemu izmed nas ni življenje postlano s samimi rožicami. Posebno v današnjem času prihajamo pogosto v osebne, drugačne in še drugačne stiske. Nad sočlovekovo stisko se ne smemo nikoli zgražati, čeprav je naša življenjska zgodba drugačna. Bistveno je, da bližnjega začutimo s srcem in smo mu pripravljeni darovati svoj čas, razumevanje, dobroto, skratka, sami sebe. Pravi prijatelj je sočloveku zvest v dobrem in hudem, v zlatih jutrih in črnih nočeh. Kdor v življenju prejme žarek sonca, ga prejme zato, da bi ga odgovorno in tenkočutno daroval drugim. Zlasti vsem tistim, ki se jih na videz svetloba ne dotakne. Če si bomo v medčloveških stikih prizadevali biti pozorni, iskreni in ljubeči, bomo znali začutiti sočlovekovo stisko in bližnjemu ponuditi dlan. Na svetu bo manj solza in več nasmehov.

Izbrala Magda Rodman

VIPAVA

Vipavska dolina, krasota sveta,
ker grozdja in vina nam sladkega da.

Vipavska dolina je krasna zares,
in reka Vipava je radost očes.

S Podskale pridere, po mlakah šumi,
cvetlice opere in trte hladi.

Zato naj Vipava na veke slavi,
ker brhka in prava slovenska je hči.

*Marija Koritnik, poroč. Lavrenčič, roj. 1890. leta
zapisala Silva Lavrenčič, poroč. Roblek*

ISKRICE

- Zapomni si, da je značaj tvojega otroka podoben dobri juhi: oboje nastane doma.
- Ne jemlji dobrih prijateljev, dobrega zdravja in dobrega zakona kot nekaj samo po sebi umevnega.
- Ne domišljaj si, da lahko praznino v svojem srcu napolniš z denarjem.
- Zapomni si, da je pot, ne glede na to, kam greš, vedno krajša, kadar potuješ v dobri družbi.
- Svoje znanje deli z drugimi. To je eden od načinov, da dosežeš nesmrtnost.
- Svoj čas in energijo uporabi za ustvarjanje, ne za kritiziranje.
- Ne glej zviška na ljudi, ki zaslužijo manj od tebe. Da boš videl strah iz pravega zornega kota, pomisli, kaj bi se zgodilo, če ti trideset dni ne bi opravljal svojega dela. Potem pa pomisli, kakšne bi bile posledice, če smetar trideset dni ne bi opravljal svojega. Zdaj pa povej, čigavo delo je pomembnejše.
- Zapomni si, da je z veliko ljubeznijo in z velikimi dosežki povezano veliko tveganje.
- Nikoli ne reci: „Moj otrok tega nikoli ne bi storil.“
- Naj te vrže s sedla konj ali življenje, glej, da se boš takoj zavihtel nazaj v sedlo.
- Sodeluj pri lokalni politiki; saj je politika preveč pomembna, da bi jo prepuščali politikom.
- Zapomni si, da ti pričakovanje daje polovico užitka, ki ga občutiš ob doseženem.

*Iz knjige H. Jackson Browna
Drobna navodila za življenje*

Pokojni Miro Polanc je imel mnogo vrlin, poleg drugih je bil tudi dober orglar. Ko je pred leti bil v Vipavi misijon, je bil že v pokoju, organistke pa še vse v službi. Zato je orglal pri skoraj vseh misijskih mašah, in bil pošteno utrujen.

Misijonar je pridigal o poslednji sodbi:

“In zbrali se bodo pred Bogom vsi narodi in ločil jih bo ene od drugih, kakor pastir loči ovce od ovnov, in bo ovce postavil na desnico, ovne pa na levico...”

Utrujeni Miro pa je med pridigo trdno zaspal. Ivanka ga je dregnila: “Ti, Miro, zbudi se, sicer se ob poslednji sodbi ne boš vedel kam dat!”

(Po pripovedovanju Izidorja Reharja)

Zapisala

Nada Kostanjevic

* * *

Dekan Breitemberger je pri verouku vprašal učence, ali verjamejo, da je hudič. Neki učenec je dvignil roko in dejal, da hudič je. Dekan ga je vprašal, kako to, da on to ve. Deček mu je odgovoril: “Ja, moj tata je bil v gozdu in ko se je vrnil, je dejal: Že spet mi je ta hudič drva pobral.”

Anekdoto je povedal Aleksander Vidmar, ki je imel hišo pod farovžem, pri izviru Vipave.

ODMEVI

VIPAVSKI GLAS

Na Vipavski glas me je na 7. slovenističnih dnevih aprila 1996 v Novi Gorici opozoril dr. Anton Požar, profesor slavistike, dolgoletni učitelj slovenščine v semenišču v Vipavi, ki je bil dve leti tudi moj kolega na Srednji šoli v Novi Gorici (poučeval je latinščino). Zelo si je želel, da bi bili bralci Primorskih srečanj seznanjeni s tem krajevnim glasilom. Med prvomajskimi prazniki mi je izročil šest števil, ki so izšle od marca 1994 do marca 1996 - številke 27, 28 in 29, v katerih je v treh nadaljevanjih objavljena njegova študija o Virgilu Ščeku (V. Š. 1889-1948; V. Š. - politik in V. Š. v II. svetovni vojni) ter številke 34, 35, 36 - v njih me je opozoril na študijo Vipavski portali Božidarja Premrla. Vipavski glas izhaja že deset let.

V Primorskih srečanjih 183/84, kjer so objavljeni referati s 7. slovenističnih dnevov, je dr. Antona Požarja obširneje predstavil Silvo Fatur. V zanimivem intervjuju z naslovom Profesor Tone Požar, primorski duhovnik in slavist je govor tudi o delu Virgila Ščeka, o njunem dolgoletnem delovnem in prijateljskem odnosu, ki se je razvijal na ozadju fašističnega preganjanja in povojnem problematičnem odnosu oblasti do obeh duhovnikov. V Vipavskem glasu

je Anton Požar še podrobneje študijsko obdelal delo in pomen Virgila Ščeka.

Domnevam, da je me je dr. Anton Požar nagovoril za to recenzijo, ker je opazil moje podobne članke v Primorskih srečanjih - pisala sem o štanjelskem Pozdravu. Prepričana sem, da takšna kvalitetna krajevna glasila pomenijo pomemben prispevek h kulturi, še več, oblikujejo tudi zavest in samozavest neke skupnosti in s tem njeno identiteto; istočasno omogočajo, da se “tujci” seznanjajo s krajevnimi znamenitostmi.

Vipavski glas je glasilo Krajevne skupnosti Vipava. Ureja ga uredniški odbor. Izhajati je začel pred desetimi leti “na pobudo nekaterih krajanov in Krajevne konference SZDL Vipava”. Nekaj članov uredništva sodeluje pri njem že vseh deset let. Isto velja za lektorico Marijo Ceket. Od ustanovitve Škofijske gimnazije v Vipavi je vse bolj opazen prispevek njenih sodelavcev. Med prebiranjem ugotovimo, da so avtorji prispevkov in ilustracij domačini, k njegovi vsebini pa prispevajo tudi strokovnjaki, ki imajo kaj povedati o krajevnih znamenitostih in ljudeh, med njimi nekdanji Vipavci, ki se s svojim delom vračajo v domači kraj, tako npr. Božidar Premrl.

Vsebinska je razdeljena na rubrike: Iz naše

preteklosti, Predstavljamo vam, Iz naše krajevne skupnosti (oziroma občine), Kulturni dogodki ali Kulturna in športna dejavnost, v vsaki številki pa so tudi članki o aktualnih, pomembnejših dogodkih ali čisto vsakdanjih vprašanjih v rubrikah Za dom in družino, Odmevi itd. Vipavski glas se zdi na prvi pogled bolj obrnjen v preteklost, vendar ni nič manj sedanjaški, in od tod zavestno oblikuje prihodnost.

Predstavljeni so pomembnejši dogodki in obdobja iz primorske politične, socialne in gospodarske zgodovine, npr.: fašizem, 2. svetovna vojna, partizansko bojevanje, politično in gospodarsko dogajanje po 2. svetovni vojni; posamezni dogodki ali srečanja z znamenitimi osebnostmi - osebni obisk princa Umberta 1927, papež v Vipavi leta 1782 ipd. Istočasno v kulturno in gospodarsko zgodovino ter v etnologijo sodijo članki o vipavskih gostilnah, sejnih, knjižnici... Tudi v rubrikah Predstavljamo vam in Kulturni dogodki v Vipavi segajo avtorji v preteklost, ki se v Vipavskem glasu pogosto razkriva s pomočjo spominov in osebnih doživetij. Članki so skrbno opremljeni z datumi in podatki ter pogosto navajajo literaturo.

Predstavljeni so že omenjeni Virgil Šček, politik, urednik in pisec; Anton, pl. Lavrin - diplomat in egiptolog (...v rojstno Vipavo je poslal dva kamnita staroegipčanska sarkofaga", Vipavski glas 29); Matija Vertovec, avtor Vinoreje in Shodnih ogovorov; Stanko Premrl - skladatelj Zdravljice; ob njih nam po času bližji pesnik Florjan Škapin, borec Pavle Ruš... Ko prebiramo članek uredništva ob 10. obletnici (dec. 1995), ki govori o nastanku Vipavskega glasa in načrtih za njegov razvoj, dobimo vtis, da pisca najbolj zanimajo aktualni dogodki. Omenjenih je več posebnih števil - pred referendumom za samoprispevek, volilni programi strank pred volitvami l. 1990, pred referendumom o ponovni prisotnosti vojske v Vipavi l. 1992 in posebna številka ob ustanavljanju občine Vipava leta 1994. Vipavski glas je imel pomembno vlogo pri informiranju občanov, v njem pa so zabeleženi tudi kulturni dogodki. Tako poroča o snemanju filma Tantadruj, izidu knjig (npr. Vinoreja Matije Vertovca in Križev pot Krištofa Zupeta) ali gledališki predstavi učencev Škofijske gimnazije (Krsta pri Savici Zorka Simčiča z izvirno glasbo Damjana Močnika prav za

to priložnost). To dokazuje, da vipavsko okolje poraja pomembne kulturne dogodke, nič manj pa ni očitna povezanost med gospodarskimi, strokovnimi in kulturnimi dosežki.

V številnih člankih se razkriva živahno družbeno in društveno življenje v Vipavi. Že pogled v nekaj števil Vipavskega glasa nam pokaže delo Planinskega društva, Društva upokojencev, Kolesarskega kluba, Razmetanega podstrešja (mladi organizirajo interesne dejavnosti za otroke), Sožitja (za pomoč duševno prizadetim), Turističnega društva, skavtov... Ne gre prezreti več člankov, ki poročajo o delu Centra za usposabljanje invalidnih otrok, ustanove, ki že 30 let živi v Vipavi. Glasilo s tem izpričuje, da jih Vipavci jemljejo za svoje.

Polemična peresa se sučejo v rubrikah Kje pa vas čevlji žuli, Pleve in drobtine in tudi kar tako, v priložnostnih člankih ob ustanavljanju občine, projektu Lanthieri, o razvoju turizma, novost v zadnjih letih pa so tudi soočanja mnenj različnih strank, npr. SKD o županovem honorarju.

Zanimiva je likovna oprema: fotografije različnih osebnosti, arhitekturnih spomenikov, kulturnih znamenitosti in zanimivosti, pa tudi reprodukcije slik - Goldensteina v Logu pri Vipavi, Janeza Wolfa v Vipavi, Krištofa Zupeta na Gradišču pri Vipavi, vse do ilustracij k člankom - pri nekaterih lahko preberemo avtorja Marka Andlovica in Branka Tomažiča. Bralec pri fotografijah pogosto pogreša podnapise, ki bi mu povedali, kaj predstavljajo oz. kdo je lastnik; kdaj so bile posnete, pri ilustraciji pa, kdo je avtor.

S tem gradivom so še jasneje osvetljene likovne vrednote Vipave. Tako razumem tudi glavno sporočilo študije Vipavski portali Božidarja Premrla. V njej so popis in opis portalov, njihovih delov, načina izdelave ter razlaga njihovih sporočil, kaj pomenijo napis na njih, reševanje ugank o njihovih lastnikih in kamnosekih, določanje sloga oz. obdobja. Zanimivo je dejstvo, da je 18. stoletje prineslo pravi razcvet stavbarstva, ko so nastajala in se prenavljala cerkvena ter številna zanimiva posvetna stanovanjska in gospodarska poslopja.

Ko bomo čez leta spet listali po straneh Vipavskega glasa, bodo portali, kapelice in Lavrinovi sarkofagi taki kot zdaj, le malo bolj načeti od časa; zgodovinske dogodke

bo mogoče ponovno razlagati; od sedanjih bodo zanimivi predvsem tisti, ki bodo vplivali na prihodnost.

Ko mi je med prvomajskimi prazniki dr. Anton Požar izročil 6 števil Vipavskega glasa, sva se domenila, da mu bom julija (ker prej ne bom utegnila) pokazala svoj članek, preden ga pošljem uredništvu. Žal to ni bilo več mogoče. "24. maja se je gospod Požar za zmeraj vrnil v ljubljeno domačo kraj na Pivškem." (Silvo Fatur v ž. o. Primorskih srečanjih 183/184) Pisanje tega članka mi ni pomenilo samo izpolnjevanje obljube, temveč slovo od blagega, dobrodušnega in dobrosrčnega človeka, ne samo odličnega slavista, ki je vse do svojih poznih let ohranil živega in polemičnega duha.

Vipavski glas je sposoben slediti spremembam in razvoju, s tem ko omogoča zanimivo soočanje mnenj. To njegovo odliko je mogoče opazovati v članku Bojane Kompara, mentorice gledališke predstave Krst pri Savici. V članku je poleg Simčičevega dela omenila tudi Smoletov idejno drugačen pogled na pokristjanjevanje Slovencev. Pod obema žarometoma je oddaljeno zgodovinsko dogajanje bolj zapleteno, vendar tudi veliko jasneje osvetljeno. Upajmo, da Vipavski glas še dolgo ne bo utihnil, v dobro Vipavcev in drugih, ki nas zanimajo preteklost, sedanjost in prihodnost kraja ter njihove različne osvetlitve in razlage.

(Članek je bil objavljen v Primorskih srečanjih, št. 187, 1996)

Marija Mercina

Pleve in drobtine

Naši vrli gasilci so imeli 26. 10. vajo; nekoliko so nas okadili, in se prav vljudno s številnimi plakati za to opravičevali. Lepo in prav od njih, a res ni bilo potrebno, da bi se opravičevali skoraj tri tedne! Mulci, mulci, trgajte raje stare plakate, ne novih! Saj ste pismeni!

Ko pa so - ne vem kdo - na "stari šoli" popravljali sireno, nas o tem ni prav nihče obvestil, zadeva ja veselo tulila ves dan, pa smo se že bali, da je povodenj. Končno smo izvedeli, da preizkušajo sireno. Vendar je v soboto zavijala, kot bi jo bolel trebuh.

Volitve so minile srečno in bomo pač pojedli, kar smo si skuhal. Morda bo prav okusno! Telefonov smo se razveselili vsi, ki smo jih želeli, prav tako novih imenikov. V novem imeniku pa še vedno straši okrepčevalnica Hiseni Lokman, ki se je pred časom prelevila v bar Piccolino-Vipavček, in nam sedaj ponuja mrzel sladoled, vročo čokolado in zaprta vrata.

Kar se tiče moje in Ivičine vremenske postaje, bomo najbrž letos delili dobiček! Saj od 1965. leta ni bilo v enem dnevu toliko padavin, kot jih je bilo dne 20. 11. - 96,8 l v 24 urah. Vendar celo leto ni bilo čezmernih padavin, le slabega vremena je bilo več kot preveč.

Vse pleve in drobtine ne bodo popravile obupno slabih pločnikov po Vipavi. Za popravilo pločnikov so pač potrebne tri reči: denar, denar in še enkrat denar.

Morda se pozimi ne boste vozili v Ljubljano skozi Hrušico. Sicer vem, da to najkrajšo pot kaj radi ubirate. Nove gostilne si nisem ogledala, a muzejček nad njo je vsekakor ogleda vreden! Ne le izkapanine, temveč tudi razstava imitacij rimskih predmetov, ki so jih izdelali učenci vrhniške OŠ.

Le kaj hodimo iskat po svetu, ko našo lepo in zanimivo okolico tako malo poznamo!

Nada Kostanjevic

VREMENSKO POROČILO

	VIPAVA	NANOS
20. - 30. SEPTEMBER	73 l/m ² dežja, 3 nevihte, 4x rosa	30,8 l/m ² dežja, min. temp. 1°C, maks. 15°C
OKTOBER	133,8 l/m ² dežja, 1 nevihta, 7x rosa	179,4 l/m ² dežja, min. temp. 1°C, maks. 15°C
NOVEMBER	288,2 l/m ² dežja, 3 nevihte, 1x toča (20.11.) naredila škodo po vrtovih. 20. 11. 96,8 l/m ² padavin, največ od 5. 7. 1965 leta, 2x slana	204 l/m ² dežja, min. temp. -8°C, maks. 15,6°C, 40 cm snega

Nada Kostanjevic in Ivica Jež

OBVESTILO

Prosimo vse, ki boste v prihodnje pisali za VG, da imajo vaši prispevki širok razmik med vrsticami in širši rob. Tako bo vaše besedilo z lektorskimi popravki preglednejše in ne bo prihajalo do neljubih napak zaradi nečitljivosti. Hvala.

Vabimo mlade, da s svojimi prispevki obogatijo naše glasilo. Pišite o sebi, o svojih uspehih, medsebojnih odnosih, o prostem času in še čem. Bralce Vipavskega glasa vabimo, da nam povedo, kaj v glasilu pogrešajo, kaj bi spremenili oziroma dodali.

Uredniški odbor

ZAHVALA

Zahvaljujemo se vsem samostojnim podjetnikom, podjetjem in ustanovam, ki so z objavo voščila ali oglasa darovali sredstva za Vipavski glas in v dobro kraja.

Hvaležni smo vsem posameznikom, ki tudi med letom ne pozabijo na svoje glasilo.

Zahvaljujemo se tudi Ivanu Pavzinu - podjetje PAMI iz Rožne doline, ki je za svoj rojstni kraj in glasilo daroval 100.000,00 SIT.

Uredniški odbor
in Svet KS Vipava

**VSEM SVOJIM
STRANKAM ŽELIJO
VESEL BOŽIČ TER
USPEŠNO, SREČNO
IN ZDRAVO NOVO
LETO 1997:**

**AMBROŽIČ NEVENKA
PIZZERIJA JOLLY
GOSTIŠČE PODFAROVŽ**

odprto vsak dan od 12h do 23h
v ponedeljek in torek zaprto

tel.: 65-487, 65-217

**MESARSTVO
"Slavc"**

Slavko MIKUŽ s.p.

Beblerjeva 9
5271 VIPAVA
Tel.: (065) 65-066

**MARKET
KLAS**

STANA VRČON, VIPAVA, Vojkova 31

Odprto od ponedeljka do sobote
od 7.30 do 12.00 in od 13.30 do 18.30

Vsem, ki nas že dolgo poznate,
pa tudi drugim, ki nas obiščete
v marketu KLAS, kjer vam
nudimo diskontne cene sadja
in zelenjave ter obilo drugih
artiklov po prav tako ugodnih
cenah, želimo blagoslovljene in
vesele božične praznike, v
prihajajočem letu 1997 pa
obilo zdravja, zadovoljstva in
sreče.

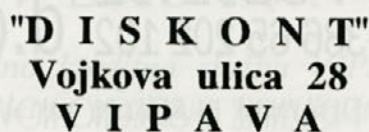
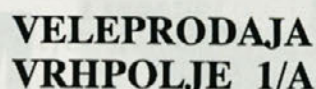
Za vas tudi naslednje leto
MARKET „KLAS“

KAVARNA

URŠIČ

**Vsem krajanom Vipave
voščimo vesel božič in
srečno novo leto!**

V teh prazničnih dneh vas vabimo
v naš lokal, kjer vam ob kozarcu
rujnega ponudimo dobrote
iz naše krušne peči.

Že šesto leto prihajate zvesto v našo trgovino. Da bi vašo zvestobo obdržali tudi za naprej, smo vam pred prazniki pripravili bogato ponudbo po najugodnejših cenah. Na naših policah boste našli najširši izbor domačih in uvoženih šampanjcev, vrhunskih vin, brezalkoholnih pijač ter prehrane. Za vsak nakup preko 5.000 sit pa vas še nagradimo z buteljko vina.

**VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE
TER SREČNO, ZDRAVO IN
USPEŠNO NOVO LETO 1997**

Majda Andlovec s.p.
Beblerjeva 6
5271 VIPAVA

TROŠT - JEŽ s.p.
Trg Pavla Rušta 3, VIPAVA
tel. 065/65-165

✓ C R T L C A

Glavni trg 15, 5271 Vipava, tel.: 065/640-033
Vipavski Križ 15, 5270 Ajdovščina, tel.: 065/67-241

Gregorcičeva 21, VIPAVA
tel.: 065/65-869
mobitel: 0609-61-68-69

**P
A
M
O
I**

PROIZVODNO IN TRGOVSKO PODJETJE
Vipavska c. 50, 5000 NOVA GORICA, tel.: ++386 65 202 102 d.o.o.

VSEM OBČANOM VIPAVE VOŠČIMO VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO

ZMAGO STEGOVEC s.p.

Goriška 23a
 5270 Ajdovščina
 Tel./Fax: 065 61-234

OBRATOVALNICA VIPAVA
 OB BELI 3, TEL.: 065/65-486

- MIZARSTVO
- STEKLARSTVO
- TRGOVINA Z LESNIM MATERIALOM
- GALERIJA

NUDIMO VAM:

- STEKLARSKA DELA IN STEKLO VSEH VRST
- STENSKÉ OBLOGE - LAKIRANE
- NELAKIRANE
- LETVICE
- VSE VRSTE PLOŠČ
- PARKET
- OKVIRJE ZA SLIKE

Cenjenim strankam želimo
 vesel božič
 in
 srečno novo leto.

PISARNIŠKO POHIŠTVO

5271 VIPAVA
Telefon: 065/65 031, 65 584
Tekoči račun: 52010-625-1541

HRANILNO KREDITNA SLUŽBA VIPAVA p.o.

*Varčevalcem se
zahvaljujemo za zaupanje,
ki ste nam ga izkazali v
iztekajočem se letu.*

*Hkrati pa vam želimo
**VESELE BOŽIČNE
PRAZNIKE ter VELIKO
ZDRAVJA IN USPEHOV
V LETU 1997!***

*Hranilno kreditna služba VIPAVA
100-letna tradicija hranilništva*

*OBVEŠČAMO VAS,
DA JE PISARNA
V VIPAVI,
GLAVNI TRG 1,
ODPRTA:
V PON. IN PET.
OD 9-11h
SREDO
OD 15-17h*

*Krajanom Vipave se ob iztekajočem letu
zahvaljujemo za izkazano zaupanje, v novem
letu '97 pa vam želimo predvsem
zdravja in miru.*

*kolektiv
ZAVAROVALNICE TRIGLAV*

Nova KBM d.d.
Področje Nova Gorica

*V letu, ki prihaja, bomo
skupaj z vami poiskali
dodatne oblike sodelovanja,
z novimi bančnimi produkti
pa bomo to sodelovanje še
dograjevali.*

*Želimo vam prijetne
božične in novoletne
praznike ter mnogo
uspehov in osebne sreče v
letu 1997.*

**SKUPNO PRIHODNOST
NAČRTUJEMO
Z MEDSEBOJNIM
ZAUPANJEM!**

MEDIJA d.o.o.

LJUBO ŽGAVC

Glavni trg 1
VIPAVA

Lavričev trg 1
AJDOVŠČINA

TEL/FAX: 065/63-580

**-FOTOGRAFSKE STORITVE
-VIDEOTEKA
-TRGOVINA**

*Strankam želimo vesel božič
in srečno novo leto.*

SKAPIN d.o.o.

ELEKTROTEHNIČNO PODJETJE

Elektrotehnično podjetje vam želi doživeti božič
in obilo zdravja v letu 1997.
Zahvaljuje se vam za zaupanje.

ELEKTROMATERIAL
Beblerjeva 8, Vipava
tel.: 065/65 314
Fax: 065/65 407

ELEKTRO TRGOVINA
V. Reharja 1, Vipava
Tel./fax: 065/65 315
065/65 377

TRGOVINA MONTAŽA VZDRŽEVANJE

Prodaja in dostava pohištva

nova
OPREMA

Danilo KOREN

Bevkova ul. 12
5271 Vipava

Mobitel:

Tel.: 065 / 65 187 0609 / 619 678

Enota Postojna
Volaričeva 5

Tel.: 067 / 25 127

Servis male kmetijske mehanizacije,
trgovina in izdelava ključev

ČEHOVIN GORAZD s.p.

Trg Pavla Rušta 7
5271 VIPAVA

Telefon:
065 65-506

URNIK: pon.-tor.-čet.-pet. od 8h do 17h
sreda od 12h do 20h
sobota od 8h do 12h

Popravilo motornih žag, škroplnic, motornih kos, in prodaja rezervnih delov

RIS

VIPAVA

HIDRAVLIČNO

DVIGALO-IZPOSOJA

ELEKTROINSTALACIJE

VZDRŽEVANJE

PAVEL SKAPIN - BEBLERJEVA 13, VIPAVA
TEL./FAX: 065/65-800

Avtoservis FERJANČIČ

JOŽE FERJANČIČ S.P.

ZEMONO 23 VIPAVA 5271

TEL. 065 65 910

**VULKANIZERSTVO
IN NASTAVITEV PREM**

PETER GOLOB s.p.

Goriška 6, 5271 Vipava
tel./fax: 065 65 820
65 420

Vulkanizerske usluge, servis prem in podvozij,
nastavitev prem, prodaja novih in nalityh gum
z montažo, svetovanje...

ODPRTO: 8h-12h 14h-18h, sobota: 8h-12h

KOVAŠTVO

Milana Bajca 10
5271 VIPAVA

Telefon:
065/65-107

Ignacij Česen s.p.

ZIDAR
gradbeno
obratno
podjetje
VIPAVA d.o.o

ZIDAR

Goriška cesta 43

5271 VIPAVA

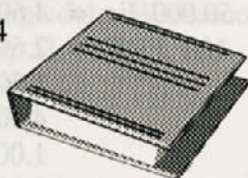
Tel.: (065) 65-014

Odprto pon.-pet. od 7. do 15. ure
sobota od 8. do 12. ure

KNJIGOVODSKI BIRO s.p.

MILENA LIČEN

Gradnikove brig. 14
5271 VIPAVA

Vodenje poslovnih knjig
obračun dohodnine

KNJIGOVODSKI SERVIS

LIDIJA GOLOB s.p.

Goriška 6, 5271 Vipava
tel./fax: 065 65 820/ 65 420

URNIK: 14h - 18h
ob sobotah zaprto

Računalniško vodenje poslovnih knjig zasebnikov,
sestavljanje davčnih napovedi in dohodnine,
svojim strankam tudi fotokopiramo.

HAIR STUDIO SIMON

Vojana Reharja 4
5271 Vipava
tel.: (065) 65 084

Šiviljski salon Martina
*izposoja poročnih in
obhajilnih oblek*

Martina Larrencič, s.p.

Gradišče pri Vipavi 32 c
telefon 065/ 65 103

TRGOVINA

Vesele božične
praznike ter uspešno
in zadovoljno
prihajajoče leto
1997

želi vsem trgovina TIK A Vipava

tel.: 065/ 65-033

**ČKODELJA
ISTILNICA**

KODELJA BOJAN s.p.

Lavričeva 43a, 5270 Ajdovščina, tel.: 065/61 768

VIPAVA, Trg Pavla Rušta 7

ČISTILNICA, PRALNICA - tel.: 065/61 768

AVTOPRALNICA - tel.: 065/641 170

Vsem krajanom Vipave
voščimo vesel božič
in zdravo novo leto.
Obenem čestitamo ob
dnevu samostojnosti.

OO in KO **SKD** Vipava

DEMOKRATIČNA
STRANKA
UPOKOJENCEV
SLOVENIJE
OBMOČNA ORGANIZACIJA
AJDOVŠČINA - VIPAVA

Želi svojim članom, upokojenkam in
upokojemcem ter delavcem in kmetom
VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE in
SREČNO NOVO LETO 1997.

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 30.9.1996 DO 15.12.1996:

Lidija Benko	Ajdovščina	1.000 SIT
Danica Božič	Kreljeva 4	1.000 SIT
Stojan Božič	Kreljeva 10	1.000 SIT
Milena Cizara	Trst	50.000 lir = 4.600 SIT
Julka Durn	Francija	100 FRF = 2.690 SIT
Genovefa Fabjan	Laurinova 1	1.200 SIT
Štefan Furlan	Francija	4.000 SIT
Toni Hrovatin	Laurinova 10	1.000 SIT
Florjan Kete	Glavni trg 10	3.000 SIT
Alojz Kodelja	Gradnikove br. 25	3.000 SIT
Valentina Kogoj	Švedska	100 SEK = 2.060 SIT
Ivanka Kusič	Kosovelova 2	1.000 SIT
Ruth Markič	Solkan	2.000 SIT
Ivanka Meze	C. 18. aprila 7	1.000 SIT
N. N. Opčine		3.000 SIT
Jože Plesničar	Gregorčičeva 3	2.000 SIT
Zinka Prelec	Milana Bajca 6	1.000 SIT
Zinka Premrov	Strane 1	1.500 SIT
Marica Princes	Na Hribu 2	1.000 SIT
Sonja Pušnar	Šempeter	2.000 SIT
Družina Rehar	Pod Gradom 7	2.500 SIT
Dora Seljak	Vojkova 10	2.000 SIT
Martin Silvester	Ljubljana	1.000 SIT
Nevenka Sterlekar	Ljubljana	2.000 SIT
Edo Štefin	ul. V. Reharja 18	2.000 SIT
Cijan Štoka	Gradnikove br. 8	1.000 SIT
Fanči Vissini	Opčine	3.000 SIT

skupaj: 52.550,00 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na žiro račun *KS Vipava 52010-645-50977* s pripisom **ZA VIPAVSKI GLAS**

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
DECEMBER 1996
 620 izvodov

Uredniški odbor:

✓ Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vera Poniž, Nada Kostanjevic, Cijan Štoka, Peter Vrčon, Franc Cerovšek, Marta Rodman, Mirjam Graovac, Petra Bajec, Leon Kodre in Bređa Butinar - lektorica.

Sodelovali so še: Božidar Premrl, Grušenjka Zorn, Marjan Polanc, Jurij Bizjak Alojz Vitežnik, Martina Naglost, Samuel Rodman, Ludvik Curk - Viko, Marija Ceket, Liljana Tomažič, Aljoša Rehar, Jožica Ličen, Marija Mercina

Naslovna stran: Branko Tomažič

Tisk: Papirna galanterija SEDMAK, Ajdovščina

Po mnenju Urada za informiranje št. 4/3-12-669/94-23/154 z dne 23.5.1994 spada publikacija VG med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tar. št. 3, po kateri se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5%. (Url. RS št. 4/92)

V S E B I N A:

Iz naše preteklosti

Nastanek in razvoj denarja	stran	1
Vipava in Vipavci v ogledalu Bleiweisovih novic II.	stran	4
Vipavska ohcet nekdanj II.	stran	8
Živcevega mlina ni več	stran	10

Predstavljamo vam

Živeli so med nami - Ali smo jih poznali?	stran	14
Up in strah prevajalca	stran	15

Iz naše KS

Kako smo volili v državni zbor RS 1996	stran	19
Referendum o volilni zakonodaji	stran	21
Problematika kulturno zgodovinskih spomenikov na Primorskem	stran	22

Iz naše občine

Iz življenja društev in ustanov

Mladi mladim	stran	24
Stodvajsetletnici naproti	stran	28
Vipavska jama	stran	30
Razstava gob v podnanaški šoli	stran	30
September smo popestrili s številnimi aktivnostmi	stran	31
V trgatvi	stran	32
Od srca do srca	stran	32

Za dom in družino

Narava se prenavlja v večnost	stran	34
Društvo Sožitje	stran	35
Umetniki za Karitas	stran	36

Odmevi

Pleve in drobtine	stran	40
Vremensko poročilo	stran	41
Voščila	stran	42

Naslovnica

Adventni venček

Ilustracija: Mašenka Rodman

